

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА»

А. О. ПОДГОРНА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання практичних робіт з дисципліни
«Банківські операції»

(частина 1)

*для здобувачів фахової передвищої освіти
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»*

Миколаїв – 2025

УДК 336.711

Подгорна А. О. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Банківські операції» / Укладач Подгорна А.О. Миколаїв, 2025. 66 с.

Рецензент:

Наталія ДАНІК – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри інноваційної цифрової економіки Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова.

Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Банківські операції» складено відповідно до освітньо-професійної програми та навчального плану підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Методичні рекомендації складаються зі: вступу, розподілу навчальних годин на модулі, тем лекційного курсу дисципліни, інструктивно-методичних матеріалів до практичних занять, завдань та вимог до підсумкових робіт і до екзамену, списку рекомендованої літератури.

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою ВСП «Фаховий коледж НУК імені адмірала Макарова» (протокол № 3 від 25.03.2025 року).

© Подгорна А. О. 2025

© ВСП «Фаховий коледж НУК імені адмірала Макарова, 2025

ЗМІСТ

Загальні положення	5
Тематичний план навчальної дисципліни	7
Структура навчальної дисципліни	9
Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять	12
Критерії оцінювання	48
Словник основних термінів	51
Рекомендована література	53
Додатки	54

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Банківські операції» одна із основних дисциплін підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. Навчальний курс спрямований на висвітлення актуальних питань щодо діяльності комерційного банку, його функцій, порядку створення, механізму здійснення банківських операцій та послуг, підходів до оцінки діяльності банків.

Дисципліна «Банківські операції» направлена на формування системи теоретичних і практичних знань з основ банківської діяльності, банківських операцій та їх впливу на соціально-економічний процеси в країні.

В результаті вивчення курсу здобувачі фахової передвищої освіти набудуть знань щодо сутності, видів банків в Україні, вивчення порядку заснування та організації діяльності комерційних банків, методик проведення основних (кредитних, депозитних, розрахунково-касових, кредитно-інвестиційних, операцій з цінними паперами, валютою, з платіжними картками) й прогресивних (нетрадиційних) видів банківських операцій та послуг, а також методик формування ресурсів банку, аналізу його прибутковості та фінансової стійкості.

Мета вивчення дисципліни - формування компетентностей у здобувачів освіти щодо здійснення банківських операцій банківськими установами в процесі обслуговування фізичних та юридичних осіб та щодо організації грошового обороту, кредитних, депозитних та інших операцій і послуг.

Завдання - засвоєння теоретичних засад і методології проведення банківських операцій та надання банківських послуг, набуття вмінь оперувати нормативно-правовими документами НБУ, аналізувати стан банківських операцій, розв'язувати питання взаємовідносин між клієнтами і комерційними банками та між НБУ і комерційними банками.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувач освіти оволодіває такими компетентностями та набуває таких програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів фінансової науки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності:

ЗК 5. Знання і розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність використовувати теоретичний і методичний інструментарій фінансової, економічної, математичної, статистичної, правової та інших наук для розв'язання складних завдань у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 2. Здатність здійснювати професійну діяльність, згідно з вимогами законодавства.

СК 7. Здатність самостійно виконувати складні завдання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку .

СК 9. Здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 6. Здатність складати й аналізувати фінансову звітність.

СК 10. Здатність здійснювати ефективні комунікації між фахівцями і користувачами послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК 4. Розуміння принципів організації фінансових відносин

СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати рівень професійної підготовки у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Програмні результати навчання:

РН 03. Знати економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, що існують між фінансовими процесами та економічними явищами.

РН 05. Дотримуватися вимог законодавства для забезпечення правомірності професійних рішень.

РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

РН 09. Вміти розв'язувати складні задачі у спеціалізованих сферах професійної діяльності.

РН 12. Володіти методичним інструментарієм здійснення базових контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН 13. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації до фахівців і користувачів послуг у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку для досягнення спільної мети.

РН 14. Застосовувати інновації у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

РН 11. Формувати й аналізувати форми фінансової звітності та правильно інтерпретувати отриману інформацію

РН 15. Виявляти навички самостійної роботи та роботи в команді, демонструвати гнучке мислення, відкритість до нових знань.

Міждисциплінарні зв'язки. Цей курс пов'язаний з курсами «Фінанси», «Гроші і кредит».

Для комплексного вивчення навчальної дисципліни «Банківські операції» передбачено 210 годин / 7 кредитів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні.

Історія виникнення банківської справи. Поняття комерційного банку. Класифікація банків за формою власності, організаційно-правовій формі, розміру активів, розміру статутного капіталу, сектору функціонування. Універсальні і спеціалізовані банки. Банки з клієнтською спеціалізацією. Банки з галузевою спеціалізацією. Банки з функціональною спеціалізацією. Порядок реєстрації та ліцензування банків в Україні.

Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.

Загальний механізм функціонування банку. Структура управління банком. Структура функціональних підрозділів і служб банку. Доходи, витрати та прибуток банку. Стратегія комерційного банку та складові успіху його діяльності

Тема 3. Формування ресурсів банків.

Загальна характеристика банківських ресурсів. Власний капітал. Операції банків із залучення коштів. Операції банків із запозичення коштів. Капітал банку, його структура і формування. Формування депозитних ресурсів. Мобілізація банківських позикових ресурсів. Випуск і продаж власних облігацій. Залучення ресурсів на міжбанківському ринку.

Тема 4. Операції банків з обслуговування платіжного обороту.

Загальні основи операцій банків по розрахунково-касовому обслуговуванню клієнтів. Ведення рахунків клієнтів. Відкриття, обслуговування і закриття рахунків. Безготівкові міжгосподарські розрахунки. Платіжні інструменти. Міжбанківські розрахунки. Система електронних платежів. Прямі кореспондентські стосунки

Тема 5. Операції банків з готівкою.

Основи касових операцій. Порядок прийняття банками готівки. Порядок видачі банками готівки. Забезпечення касової діяльності банку.

Тема 6. Операції банків з платіжними картками.

Загальні основи операцій банків з платіжними картками. Поняття та види платіжних карток. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика. Національна платіжна система «Український платіжний простір».

Тема 7. Кредитні операції банків.

Організація кредитної роботи в банку. Етапи процесу кредитування. Плата за кредит. Форми забезпечення повернення банківських кредитів. Умови банківського кредитування. Надання банками юридичним особам кредитів. Надання банками фізичним особам кредитів. Надання банками інших видів кредитів. Надання банками юридичним особам кредитів в інвестиційну діяльність. Надання банками лізингового кредиту

Тема 8. Депозитні операції банків.

Економічний зміст депозитних операцій, їх класифікація та загальна характеристика. Депозитні операції комерційних банків з юридичними особами та фізичними особами. Механізм здійснення строкових депозитних операцій з юридичними особами і фізичними особами. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках.

Тема 9. Операції банків на ринку цінних паперів.

Загальна характеристика діяльності банків на ринку цінних паперів. Емісійні операції банків. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Заставні операції банків з цінними паперами. Професійна діяльність банків на ринку цінних паперів. Характеристика і види векселів. Облік і переоблік векселів. Кредити під заставу векселів. Авалювання і акцептація векселів. Видача гарантій по забезпеченню оплати векселів. Інкасування векселів. Оплата векселів за дорученням клієнта. Зберігання банками векселів клієнтів. Емісія і використання банківських векселів.

Тема 10. Інвестиційні операції банків

Сутність і класифікація інвестицій. Правові засади здійснення інвестиційної діяльності банків в Україні. Інвестиційний портфель банку. Участь банків у процесі фінансування капітальних вкладень. Порядок визначення ефективності інвестиційного проекту. Характеристика інвестиційним ризикам та методам їх мінімізації. Зміст інвестиційної політики. Фінансовий лізинг.

Тема 11. Операції банків з іноземною валютою.

Поняття валюти, валютний курс. Операції з валютними цінностями. Операції банків з іноземною валютою. Валютна позиція банку. Характеристика банківських рахунків в іноземній валюті. Поточні, розподільні, кредитні і депозитні рахунки в іноземній валюті. Неторгові операції

уповноважених банків в іноземній валюті. Обмінні операції з готівковою іноземною валютою. Організація роботи уповноважених банків по обслуговуванню фізичних осіб пластиковими картами і дорожніми чеками міжнародних платіжних систем. Торгові поточні операції уповноважених банків в іноземній валюті. Порядок купівлі-продажу іноземної валюти на українському міжбанківському валютному ринку. Міжнародні розрахунки уповноважених банків.

Тема 12. Нетрадиційні банківські операції та послуги.

Загальна характеристика і види нетрадиційних банківських операцій і послуг. Лізингові операції. Банківські гарантії і поручительства. Посередницькі, консультаційні і інформаційні послуги. Трастові послуги. Факторинг і форфейтинг. Операції з дорогоцінними металами. Фінансовий інжиніринг. Посередницькі та інформаційні послуги банку. Послуги щодо зберігання цінностей. Банківські операції з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням. Інтернет-банкінг.

Тема 13. Забезпечення фінансової стійкості банку.

Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення. Ліквідність та платоспроможність банку. Прибутковість банків. Розрахунок показників прибутковості банку. Управління банківськими ризиками. Формування резервів для покриття можливих втрат банку від активних операцій. Фінансові звіти банку та оцінка його діяльності.

Тема 14. Регулювання діяльності банку

Економічні нормативи регулювання діяльності банків. Банківський нагляд, його повноваження та основні завдання.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з.п.	Назви тем, теми заняття	Кількість годин				
		денна форма				
		усь ог	у тому числі			
л	пр		лаб	срс		
1	2	3	4	5	6	7
Кредит 1. Організаційні основи діяльності комерційного банку						
1	Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні.	16	2	4		10
2	Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.	14	2	4		8
	<i>Усього за кредитом 1:</i>	30	4	8		18
Кредит 2. Операції з формування ресурсів банку та платіжного обороту						
3	Тема 3. Формування ресурсів банку.	16	2	4		10
4	Тема 4. Операції з обслуговування платіжного обороту.	14	4	4		6
	<i>Усього за кредитом 2:</i>	30	6	8		16
Кредит 3. Розрахунково-касові операції банку						
5	Тема 5. Операції банків з готівкою.	14	4	4		6
6	Тема 6. Операції з платіжним картками.	16	2	4		10
	<i>Усього за кредитом 3:</i>	30	6	8		16
Кредит 4. Кредитні та депозитні операції банку						
7	Тема 7. Кредитні операції банків.	16	4	6		6
8	Тема 8. Депозитні операції банків	14	2	6		6
	<i>Усього за кредитом 4:</i>	30	6	12		12
Кредит 5. Емісійні, інвестиційні операції банків						
9	Тема 9. Операції банків на ринку цінних паперів.	16	2	6		8
10	Тема 10. Інвестиційні операції банків.	14	2	4		8
	<i>Усього за кредитом 5:</i>	30	4	10		16
Кредит 6. Операції з валютою та нетрадиційні операції банків						
11	Тема 11. Операції банків з іноземною валютою	16	2	4		10
12	Тема 12. Нетрадиційні банківські операції та послуги.	14	2	6		6
	<i>Усього за кредитом 6:</i>	30	4	10		16
Кредит 7. Фінансова стійкість та фінансова звітність банку						
13	Тема 13. Забезпечення фінансової стійкості банку	14	4	4		6
14	Тема 14. Регулювання діяльності банку	16	2	4		10
	<i>Усього за кредитом 7:</i>	30	6	8		16
	Усього	210	36	64		110

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема		Кількість годин
Кредит 1. Організаційні основи діяльності комерційного банку.		
1	Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні.	2
2	Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.	2
	<i>Усього за кредитом 1:</i>	4
Кредит 2. Операції з формування ресурсів банку та платіжного обороту		
3	Тема 3. Формування ресурсів банку.	2
4	Тема 4. Операції з обслуговування платіжного обороту.	4
	<i>Усього за кредитом 2:</i>	6
Кредит 3. Розрахунково-касові операції банку		
5	Тема 5. Операції банків з готівкою.	4
6	Тема 6. Операції з платіжним картками.	2
	<i>Усього за кредитом 3:</i>	6

Кредит 4. Кредитні та депозитні операції банку		
7	Тема 7. Кредитні операції банків	4
8	Тема 8. Депозитні операції банків	2
	Усього за кредитом 4:	6
Кредит 5. Емісійні, інвестиційні операції банків		
9	Тема 9. Операції банків на ринку цінних паперів.	2
10	Тема 10. Інвестиційні операції банків.	2
	Усього за кредитом 5:	4
Кредит 6. Операції з валютою та нетрадиційні операції банків		
11	Тема 11. Операції банків з іноземною валютою	2
12	Тема 12. Нетрадиційні банківські операції та послуги.	2
	Усього за кредитом 6:	4
Кредит 7. Фінансова стійкість та фінансова звітність банку		
13	Тема 13. Забезпечення фінансової стійкості банку	4
14	Тема 14. Регулювання діяльності банку	2
	Усього за кредитом 7:	6
	<i>Усього</i>	<i>36</i>

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема		Кількість годин
Кредит 1. Організаційні основи діяльності комерційного банку.		
1	Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні.	4
2	Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.	4
	Усього за кредитом 1:	8
Кредит 2. Операції з формування ресурсів банку та платіжного обороту		
3	Тема 3. Формування ресурсів банку.	4
4	Тема 4. Операції з обслуговування платіжного обороту.	4
	Усього за кредитом 2:	8
Кредит 3. Розрахунково-касові операції банку		
5	Тема 5. Операції банків з готівкою.	4
6	Тема 6. Операції з платіжним картками.	4
	Усього за кредитом 3:	8
Кредит 4. Кредитні та депозитні операції банку		
7	Тема 7. Кредитні операції банків	6
8	Тема 8. Депозитні операції банків	6
	Усього за кредитом 4:	12
Кредит 5. Емісійні, інвестиційні операції банків		
9	Тема 9. Операції банків на ринку цінних паперів.	6
10	Тема 10. Інвестиційні операції банків.	4
	Усього за кредитом 5:	10
Кредит 6. Операції з валютою та нетрадиційні операції банків		
11	Тема 11. Операції банків з іноземною валютою	4
12	Тема 12. Нетрадиційні банківські операції та послуги.	6
	Усього за кредитом 6:	10
Кредит 7. Фінансова стійкість та фінансова звітність банку		
13	Тема 13. Забезпечення фінансової стійкості банку	4
14	Тема 14. Регулювання діяльності банку	4
	Усього за кредитом 7:	8
	<i>Усього</i>	<i>64</i>

ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

<i>Тема</i>		<i>Кількість годин</i>
Кредит 1. Організаційні основи діяльності комерційного банку.		
1	Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні.	10
2	Тема 2. Організація діяльності комерційного банку.	8
	Усього за кредитом 1:	18
Кредит 2. Операції з формування ресурсів банку та платіжного обороту		
3	Тема 3. Формування ресурсів банку.	10
4	Тема 4. Операції з обслуговування платіжного обороту.	6
	Усього за кредитом 2:	16
Кредит 3. Розрахунково-касові операції банку		
5	Тема 5. Операції банків з готівкою.	6
6	Тема 6. Операції з платіжним картками.	10
	Усього за кредитом 3:	16
Кредит 4. Кредитні та депозитні операції банку		
7	Тема 7. Кредитні операції банків	6
8	Тема 8. Депозитні операції банків	6
	Усього за кредитом 4:	12
Кредит 5. Емісійні, інвестиційні операції банків		
9	Тема 9. Операції банків на ринку цінних паперів.	8
10	Тема 10. Інвестиційні операції банків.	8
	Усього за кредитом 5:	16
Кредит 6. Операції з валютою та нетрадиційні операції банків		
11	Тема 11. Операції банків з іноземною валютою	10
12	Тема 12. Нетрадиційні банківські операції та послуги.	6
	Усього за кредитом 6:	16
Кредит 7. Фінансова стійкість та фінансова звітність банку		
13	Тема 13. Забезпечення фінансової стійкості банку	6
14	Тема 14. Регулювання діяльності банку	10
	Усього за кредитом 7:	16
	<i>Усього</i>	<i>110</i>

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Види банків і порядок їх створення в Україні

Мета: засвоїти основні завдання, економіко-правові аспекти діяльності комерційних банків в Україні; засвоїти порядок створення банків і ліцензування банківської діяльності в Україні.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Дати визначення банківської системи: її сутності та функціям.
2. Охарактеризувати становлення та розвиток банківської системи України.
3. Перелічити види комерційних банків.
4. Назвати основні операції комерційних банків.
5. Описати порядок реєстрації банку.
6. Порядок ліцензування банківської діяльності.

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Умови виникнення і форми банківництва. Перші згадки про банки.
2. Особливості розвитку грошей та банківництва на українських землях в епоху античності.
3. Банківництво у Стародавній Греції.
4. Виникнення банків у Стародавньому Римі.
5. Грошово-банківське господарство в північному Причорномор'ї.
6. Розвиток банківництва у середньовічній Європі.
7. Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі.
8. Грошово-банківські системи Європи.
9. Банки Галичини в останній третині XIX — на поч. XX ст.
10. Роль банків в інвестуванні економіки.
11. Становлення і розвиток банків в Україні.
12. Банківська система Англії, Німеччини, США.

Короткі теоретичні відомості:

В Україні банківська діяльність регулюється *Законом України "Про банки і банківську діяльність"* (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>) та іншими нормативно-правовими актами. Банки класифікуються за різними критеріями.

Види банків в Україні:

1. За формою власності:

- Державні банки – створені за участю держави, наприклад, Ощадбанк, Укрексімбанк.
- Приватні банки – засновані приватними особами або компаніями.
- Банки з іноземним капіталом – частина капіталу належить іноземним інвесторам.

2. За організаційно-правовою формою:

- Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства:
- Публічне акціонерне товариство (ПАТ).
- Приватне акціонерне товариство (ПрАТ).

3. За спеціалізацією:

- Універсальні банки – надають широкий спектр фінансових послуг (депозити, кредити, платежі тощо).
- Спеціалізовані банки – зосереджені на окремих послугах (іпотечні, інвестиційні, ощадні).

4. *За територіальною діяльністю:*
 - Місцеві банки – діють у межах одного регіону.
 - Національні банки – охоплюють всю територію країни.
 - Міжнародні банки – мають відносини або підрозділи за межами України.
5. *За розміром активів:*
 - Великі, середні, малі банки (класифікація залежить від розміру активів і капіталу).

Порядок створення банків:

1. *Ініціатива засновників:*
 - ✓ Засновниками можуть бути юридичні та фізичні особи.
 - ✓ Мінімальний розмір статутного капіталу визначається Національним банком України (НБУ).
2. *Підготовка установчих документів:*
 - ✓ Розробка статуту, визначення структури органів управління.
 - ✓ Документи мають відповідати вимогам НБУ.
3. *Реєстрація банку в НБУ:*
 - ✓ Подання пакета документів до НБУ, включаючи бізнес-план, інформацію про засновників, структуру власності.
 - ✓ НБУ перевіряє відповідність заявників вимогам закону.
4. *Отримання банківської ліцензії:*
 - ✓ Після реєстрації статуту та внесення даних до Єдиного державного реєстру, банк отримує ліцензію на здійснення банківської діяльності.
 - ✓ Внесення до Державного реєстру банків:
 - ✓ НБУ вносить банк до реєстру, після чого він може офіційно працювати.
5. *Початок діяльності:*
 - ✓ Відкриття рахунків, формування клієнтської бази, виконання операцій.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. *Класифікація банків.* Наведіть приклади різних видів банків в Україні відповідно до їх класифікації за:

1. Формою власності.
2. Функціями.
3. Рівнем у банківській системі.

Практичне завдання 2. *Порядок створення банку.* Назвіть основні етапи створення нового банку в Україні.

Практичне завдання 3. *Порівняльний аналіз державного і приватного банку.* Заповніть порівняльну таблицю про державний банк і приватний банк за такими критеріями:

Критерій	Державний банк	Приватний банк
Форма власності		
Джерела фінансування		
Основна мета		

Практичне завдання 4. *Практичний приклад реєстрації банку.* Ситуація: Ви є засновником групи, яка планує відкрити новий комерційний банк. Опишіть, які документи потрібно подати до НБУ для реєстрації банку.

Практичне завдання 5. Аналіз правового регулювання. Який нормативно-правовий документ регулює порядок створення та діяльності банків в Україні? Які його ключові положення?

Практичне завдання 6. Визначення функцій банків. На основі знань про функції банківської системи, співвіднесіть наступні дії банків із відповідними функціями.

1. Нарахування відсотків на депозитні рахунки клієнтів.
2. Видача кредитів для малого бізнесу.
3. Проведення платежів між клієнтами.
4. Забезпечення обміну валют для фізичних осіб.
5. Управління державними резервами.

Практичне завдання 7. Ситуація: уявіть, що іноземний інвестор хоче відкрити банк в Україні. Він звернувся до вас за консультацією. Дайте відповіді на такі питання:

1. Чи має право іноземна компанія бути засновником банку в Україні?
2. Який мінімальний розмір статутного капіталу потрібен для створення банку?
3. Чи потрібна іноземному інвестору окрема ліцензія від НБУ?

Практичне завдання 8. Співвідношення типів банків. У таблиці наведені три типи банківських установ. Заповніть порожні клітинки, вказавши, хто є власником, які основні функції виконує банк і приклад такої установи в Україні.

Тип банку	Власник	Основні функції	Приклад
Центральний банк	Держава	Регулювання грошово-кредитної політики	(Заповніть)
Комерційний банк	(Заповніть)	Кредитування, розрахункові операції	ПУМБ
Інвестиційний банк	(Заповніть)	Залучення капіталу для інвестиційних проєктів	Dragon Capital

Тестові завдання:

1. Головною метою діяльності банківської системи є:

- а) одержання прибутку комерційними банками;
- б) забезпечення суспільного нагляду, надійності та стабільності функціонування банківської системи;
- в) регулювання банківської діяльності та забезпечення рівня доходності банків.

2. Банківська система України складається з банківських установ:

- а) одного рівня;
- б) двох рівнів;
- в) трьох рівнів.

3. Економічна незалежність банків полягає у тому що:

- а) банки мають право самостійно володіти, користуватися та розпоряджатися майном, що перебуває у їхній власності;
- б) банки не відповідають за зобов'язаннями НБУ, а НБУ не відповідає за зобов'язаннями банків;
- в) правильна відповідь а) і б).

4. Державний банк-це:

- а) банк, 90% статутного капіталу якого належить державі;
- б) банк, 100% акціонерного капіталу якого належать державі;
- в) банк, 50% акціонерного капіталу якого належать акціонерним товариствам.

5. Банкам забороняється займатися діяльністю у сфері:

- а) торгівлі та страхування;
- б) обслуговування та надання рекомендацій;
- в) кредитування та депозитного обслуговування.

6. Яке з визначень не відноситься до банків?

- а) фінансові установи, які надають послуги суб'єктам господарювання у сфері грошового обігу;
- б) кредитні установи, функціями яких є кредитування суб'єктів господарської діяльності та громадян за рахунок коштів клієнтів, касове та розрахункове обслуговування, виконання валютних та інших операцій;

в) організації, які купують дебіторську заборгованість клієнтів, пов'язану з постачанням товарів або наданням послуг.

7. Згідно із чинним банківським законодавством банк - це:

а) кредитна установа, що здійснює залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені;

б) юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії НБУ здійснювати у сукупності операції щодо залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик тощо;

в) банківське об'єднання, яке здійснює господарські операції для залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб.

8. Кредитні операції на тривалий строк під заставу нерухомості здійснюють банки:

а) ощадні;

б) іпотечні;

в) інвестиційні.

9. Функцією комерційного банку є:

а) економічна самостійність;

б) економічна відповідальність;

в) надання послуг.

10. Залучення банком коштів під депозит від юридичних та фізичних осіб – це:

а) активна операція;

б) пасивна операція;

в) активно-пасивна операція.

11. Отримання банком кредиту від Національного банку України – це:

а) активна операція;

б) пасивна операція;

в) активно-пасивна операція.

12. В Україні банківські об'єднання існують таких типів:

а) банківська корпорація;

б) банківська холдингова група;

в) банківська корпорація;

г) всі відповіді вірні.

13. За формою власності банки бувають:

а) акціонерні банки закритого та відкритого типу;

б) державні, кооперативні та колективні банки;

в) вітчизняні банки;

г) пайові банки.

14. За набором виконуваних операцій банки бувають:

а) універсальні;

б) унітарні;

в) малофілійні та філійні.

15. До пасивних операцій комерційних банків можна зарахувати:

а) розрахункові операції;

б) депозитні операції;

в) касові операції.

16. До активних операцій комерційного банку можна зарахувати:

а) кредитні операції;

б) депозитні операції;

в) операції з купівлі-продажу іноземної валюти.

Тема 2. Організація діяльності комерційного банку

Мета: засвоїти основні аспекти організації діяльності комерційного банку; ознайомитись із організаційною структурою діючого банку; закріпити знання про доходи, витрати та прибуток банку; знати складові успіху діяльності банку.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Основні принципи діяльності комерційного банку
2. Організаційна структура комерційного банку
3. Доходи, витрати та прибуток банку
4. Стратегія комерційного банку та складові успіху його діяльності

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Управління кадровим потенціалом комерційного банку в ринкових умовах.
2. Залучені ресурси комерційного банку, оцінка ефективності їх формування та використання.
3. Розвиток кредитної діяльності банку в сучасних умовах.
4. Підходи до управління портфелем цінних паперів банку.
5. Інвестиційна діяльність банку: проблеми і перспективи.
6. Удосконалення роботи банку з валютними цінностями.

Короткі теоретичні відомості:

1. Основні принципи діяльності комерційного банку

Комерційні банки функціонують на основі таких ключових принципів:

- Прибутковість: основна мета банку — отримання прибутку через надання фінансових послуг.
- Ліквідність: здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами (виплата депозитів, кредити).
- Платоспроможність: дотримання вимог до мінімального обсягу власного капіталу.
- Принцип універсальності: банки можуть пропонувати широкий спектр послуг (депозити, кредити, валютні операції тощо).
- Безпека: мінімізація ризиків через управління портфелем активів і пасивів.
- Дотримання законодавства: діяльність регулюється нормативними актами, насамперед Національного банку України.

2. Організаційна структура комерційного банку. Організаційна структура залежить від масштабу та спеціалізації банку. Основні елементи:

- Загальні збори акціонерів: найвищий орган управління, який приймає стратегічні рішення (затвердження статуту, вибір наглядової ради).
- Наглядова рада: здійснює контроль за діяльністю правління, формуванням капіталу та виконанням стратегічних цілей.
- Правління банку: виконавчий орган, який управляє щоденною діяльністю банку.
- Функціональні підрозділи:
 - ✓ Кредитний відділ: надання позик і оцінка кредитоспроможності клієнтів.
 - ✓ Депозитний відділ: робота із залучення коштів клієнтів.
 - ✓ Фінансовий відділ: управління ресурсами та ліквідністю.
 - ✓ Відділ ризик-менеджменту: оцінка та управління ризиками.
 - ✓ Маркетинг і продажі: залучення клієнтів і просування послуг.
- Філії та представництва: регіональні підрозділи для забезпечення доступу до послуг банку.

3. Доходи, витрати та прибуток банку:

- Доходи банку:

- ✓ Процентні доходи: від кредитів, депозитів у інших банках, цінних паперів.
 - ✓ Непроцентні доходи: комісії за послуги, валютні операції, управління активами.
- Витрати банку:
 - ✓ Процентні витрати: виплати за депозитами, залученими коштами.
 - ✓ Операційні витрати: заробітна плата працівникам, оренда, обслуговування технологій.
 - ✓ Витрати на покриття ризиків: створення резервів на покриття неповернених кредитів.
 - Прибуток банку:
 - ✓ Валовий прибуток: різниця між доходами і витратами.
 - ✓ Чистий прибуток: валовий прибуток за вирахуванням податків.
4. *Стратегія комерційного банку та складові успіху його діяльності:*
- Стратегія банку:
 - ✓ Диверсифікація: розширення спектра послуг і клієнтської бази.
 - ✓ Інновації: впровадження сучасних банківських технологій (мобільний банкінг, онлайн-операції).
 - ✓ Управління ризиками: створення ефективної системи оцінки ризиків.
 - ✓ Розвиток персоналу: підвищення кваліфікації працівників.
 - Складові успіху банку:
 - ✓ Надійність і репутація: довіра клієнтів до банку.
 - ✓ Клієнтоорієнтованість: індивідуальний підхід до клієнтів.
 - ✓ Ефективне управління ресурсами: раціональне використання капіталу.
 - ✓ Дотримання законодавства: відповідність нормативам НБУ та міжнародним стандартам.

Банківські продукти та послуги.

Банківські продукти слід розглядати з точки зору накопиченої та доданої вартості. Для банків накопичена вартість – це кошти, які банк акумулює для здійснення діяльності. Додана вартість створюється працівниками банку – це процентні доходи, комісії, дисконти, курсові різниці.

Пасивні операції і послуги банку пов'язані з формуванням його ресурсів, є витратними, тобто за їх результатами банк покриває видатки.

Пасивні операції – це комплекс упорядкованих дій банку, що пов'язані з формуванням його ресурсів (створенням накопиченої вартості) та використанням створеної доданої вартості.

Пасивні операції і послуги – це комплекс упорядкованих дій банку, що пов'язані безпосередньо з його обслуговуванням, що не зумовлює змін накопиченої вартості.

Активні операції і послуги банку пов'язані з розміщенням ресурсів для одержання доходу і забезпечення ліквідності. За аналогією з матеріальним виробництвом активні операції і послуги можна назвати банківськими продуктами.

Розрізняють такі активні банківські продукти:

- ✓ *банківські операції* (наприклад, у разі неповернення кредиту банк втрачає і суму наданого кредиту – накопичену вартість, і процентні доходи за користування кредитом – додану вартість);
- ✓ *банківські послуги* (наприклад, у разі несплати комісії за надання консультації банк втрачає лише комісійний дохід (додану вартість); при наданні послуг залучені кошти не використовуються);
- ✓ *змішані банківські продукти* (наприклад, надання гарантій, поручительств, продаж опціонів).

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. *Визначте приналежність наведених далі банківських продуктів до певного виду: банківська операція, банківська послуга, змішаний банківський продукт. Відповідь обґрунтуйте.*

- Надання кредиту суб'єкту господарської діяльності.
- Розрахунково-касове обслуговування.
- Надання гарантії.
- Лізинг.
- Консультація з питань оформлення угоди застави.
- Видача чека.
- Видача векселя.
- Купівля цінних паперів інших емітентів.
- Оренда сейфів.
- Продаж дорожніх чеків.
- Видача готівки за платіжною картою.
- Прямі інвестиції.
- Інкасація.
- Продаж ювілейних монет.
- Відповідальне зберігання цінностей.
- Довірче управління коштами та цінними паперами клієнта за угодою.
- Депозитарна діяльність.
- Обмін валюти.

Практичне завдання 2. На основі інформації з офіційного сайту НБУ (<https://bank.gov.ua/>) проведіть дослідження і зробіть висновки щодо кількості банків в Україні, що зареєстровані НБУ та *визначть перелік системно важливих банків.* (<https://bank.gov.ua/ua/supervision/registration>).

Практичне завдання 3. *Основні операції комерційного банку.* Класифікуйте наведені нижче операції комерційного банку як:

1. Пасивні операції.
2. Активні операції.
3. Комісійні операції.

Операції:

- Видача кредиту клієнту.
- Відкриття депозитного рахунку фізичної особи.
- Проведення переказу коштів між рахунками.
- Інвестиції в облігації.
- Нарахування комісії за розрахунково-касове обслуговування.

Практичне завдання 4. *Структура організації комерційного банку.* Заповніть пропущені структурні елементи організації банку в таблиці:

Структурний підрозділ	Функції
Правління банку	(Заповніть)
Кредитний відділ	Розгляд заяв на кредити, управління кредитним портфелем.
Відділ депозитів	(Заповніть)
Відділ ризиків	(Заповніть)

Практичне завдання 5. *Аналіз фінансової звітності банку.* Комерційний банк має такі дані:

- Залучені депозити: 1 000 млн грн.
- Видача кредитів: 800 млн грн.
- Інвестиції в цінні папери: 150 млн грн.
- Прибуток від комісій: 50 млн грн.

Запитання:

1. Який розмір залишку ліквідності банку?
2. Скільки прибутку банк отримав із пасивних та комісійних операцій, якщо середня дохідність кредитів становить 10%, а дохід від інвестицій – 5%?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

Залишок ліквідності = Залучені депозити – (Видача кредитів + Інвестиції в цінні папери)

Практичне завдання 6. Оцінка кредитоспроможності клієнта. Підприємство подало заявку до банку на отримання кредиту у розмірі 5 млн грн. Відомо:

- Власний капітал підприємства: 2 млн грн.
- Загальна заборгованість: 1 млн грн.
- Очікуваний дохід підприємства за рік: 4 млн грн.
- Витрати підприємства за рік: 3 млн грн.

Запитання:

1. Розрахуйте коефіцієнт фінансової стійкості.
2. Чи є підприємство фінансово стійким, якщо мінімальний коефіцієнт має бути не менше 1,5?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

Коефіцієнт фінансової стійкості = Власний капітал / Загальна заборгованість

Практичне завдання 7. Розрахунок резервів за кредитами. Банк видав кредити на загальну суму 10 млн грн. Відповідно до класифікації кредитного портфеля:

- Стандартні кредити – 7 млн грн. Резерв – 2%.
- Під контролем – 2 млн грн. Резерв – 5%.
- Сумнівні – 1 млн грн. Резерв – 20%.

Запитання:

Розрахуйте загальну суму резервів, яку банк має сформувати для покриття можливих збитків.

Тестові завдання:

1. Основні складові організації банківської діяльності:

- а) організаційна, операційна
- б) операційна, функціональна
- в) організаційна, операційна, функціональна
- г) правильної відповіді немає

2. Метою організації банківської діяльності є

- а) раціоналізації управління банком
- б) підвищення якості банківських продуктів та продуктивності праці банківських службовців
- в) забезпечення прибутковості банку
- г) всі відповіді вірні

3. Операційний день банку – це

- а) це діяльність банку протягом робочого дня, що пов'язана з реєстрацією, перевіркою, обліком, контролем операцій з відображенням їх у балансі банку
- б) це діяльність банку протягом робочого дня, що пов'язана з реєстрацією операцій
- в) це діяльність банку протягом робочого дня, що пов'язана з перевіркою операцій
- г) правильної відповіді немає

4. Інформаційне забезпечення операційної діяльності банків включає

- а) програмно-технічні комплекси автоматизації банківської діяльності
- б) взаємозв'язки для обміну інформацією між ними, телекомунікаційну інфраструктуру
- в) внутрішні нормативні документи та інструкції щодо їх застосування.
- г)) всі відповіді вірні

5. Операція банку – це

- а) дія або подія, внаслідок якої відбуваються зміни у фінансовому стані банку та яка відображається за балансовими або позабалансовими рахунками банку
- б) дія або подія, внаслідок якої відбуваються зміни у фінансовому стані банку
- в) дія або подія, внаслідок якої відбуваються зміни у фінансовому стані банку та яка відображається за балансовими рахунками банку
- г) правильної відповіді немає

6. Види банківських операцій:

- а) Кредитні операції
- б) Операції з цінними паперами
- в) Валютно-обмінні операції
- г) всі відповіді вірні

7. Типи банківських операцій:

- а) Міжбанківські розрахунки
- б) Операції з клієнтами,
- в) Внутрішньобанківські операції
- г) всі відповіді вірні

8. *Банківський продукт - це*

- а) стандартизовані процедури, що забезпечують виконання банками операцій, згрупованих за відповідними типами та ознаками.
- б) стандартизовані процедури, що забезпечують виконання банками операцій
- в) операції, згруповані за відповідними типами та ознаками.
- г) правильної відповіді немає

9. *Активні операції - це:*

- а) операції банку по розміщенню вільних коштів з метою отримання прибутку;
- б) операції банку по формуванню власних коштів з метою отримання прибутку;
- в) операції банку, за які він отримує відповідну грошову винагороду.

10. *Пасивні операції - це:*

- а) фінансові операції по розміщенню вільних коштів з метою отримання прибутку;
- б) операції, за допомогою яких комерційний банк формує свої ресурси.

11. *Основним джерелом доходів комерційних банків є:*

- а) проценти, які стягуються з заявника кредиту за використання позики;
- б) доходи від операцій з цінними паперами;
- в) доходи від операцій з іноземною валютою.

12. *Відносно постійні витрати комерційного банку - це:*

- а) виплата процентів по вкладах, депозитах та міжбанківському кредиту за лишки коштів на розрахункових рахунках;
- б) витрати від проведення операцій з цінними паперами та з іноземною валютою;
- в) витрати на заробітну плату і нарахування на неї, бланки й канцелярське приладдя, утримання приміщень, охорони, охоронної та протипожежної сигналізації тощо.

13. *Комерційні банки визначають прибуток або збитки від своєї діяльності:*

- а) щорічно;
- б) щоквартально, в останній операційний день кварталу;
- в) щомісячно.

Тема 3. Формування ресурсів банку

Мета: закріплення, поглиблення, розширення і систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять щодо формування ресурсів комерційного банку.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Сутність банківських ресурсів
2. Формування власного капіталу банку.
3. Залучені ресурси комерційних банків
4. Запозичені ресурси комерційних банків

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Структура банківських ресурсів: власні, залучені та запозичені кошти
2. Методи формування власного капіталу банку та його функції
3. Депозитна політика банку як інструмент залучення ресурсів
4. Запозичення ресурсів банками на внутрішньому та міжнародному фінансових ринках

5. Оптимізація управління банківськими ресурсами: забезпечення ліквідності та прибутковості

Короткі теоретичні відомості

1. Сутність банківських ресурсів

Банківські ресурси — це сукупність грошових коштів, які банк використовує для проведення активних операцій (надання кредитів, інвестицій, платежів). Вони є основою для забезпечення ліквідності, платоспроможності та стабільності роботи банку.

Структура банківських ресурсів:

- Власний капітал: сформований засновниками банку.
- Залучені ресурси: кошти клієнтів, залучені у вигляді депозитів.
- Запозичені ресурси: кошти, залучені через кредити, облігації, міжбанківські позики.

2. Формування власного капіталу банку

Власний капітал банку — це кошти, які належать банку і використовуються для забезпечення його фінансової стійкості.

Він виконує такі функції:

- Забезпечує стабільність роботи банку.
- Покриває можливі збитки.
- Служить основою для залучення зовнішніх ресурсів.

Структура власного капіталу:

1. Статутний капітал: початковий внесок засновників, сформований за рахунок випуску акцій.
2. Резервний капітал: формується для покриття можливих збитків.
3. Нерозподілений прибуток: частина прибутку, що реінвестується у діяльність банку.
4. Додатковий капітал: кошти, отримані від переоцінки активів або інших операцій.

3. Залучені ресурси комерційних банків

Залучені ресурси — це кошти клієнтів, передані банку на зберігання або інвестиції. Головне джерело формування ресурсної бази банків.

Основні види залучених ресурсів:

1. Депозити (вклади):
 - До запитання: кошти, які клієнт може зняти в будь-який момент.
 - Строкові депозити: кошти, розміщені на певний строк під фіксований відсоток.
 - Ощадні депозити: вклади для накопичення коштів із меншим відсотком.
2. Поточні рахунки клієнтів: залишки коштів на рахунках підприємств і фізичних осіб.

Переваги залучених ресурсів:

- Низька вартість.
- Постійний доступ до значних обсягів коштів.

4. Запозичені ресурси комерційних банків

Запозичені ресурси — це кошти, які банк залучає з зовнішніх джерел на платній основі для фінансування своєї діяльності.

Основні джерела запозичень:

1. Міжбанківські кредити: короткострокові позики, які банки отримують один від одного.
2. Емісія облігацій: банк випускає облігації, які купують інвестори.
3. Кредити центрального банку: позики від Національного банку України (НБУ) для підтримки ліквідності.
4. Міжнародні фінансові організації: кошти, залучені через співпрацю з міжнародними банками або фондами.

Особливості запозичених ресурсів:

- Вони зазвичай є короткостроковими.
- Мають вищу вартість порівняно із залученими ресурсами.

Невід'ємною складовою договору банківського вкладу (депозиту) є визначення розміру відсотків, що нараховуються на суму такого вкладу. Тут ми зустрічаємо такі поняття як «прості відсотки» та «складні відсотки» на депозит.

Прості відсотки є такими що нараховуються за відповідний проміжок часу, найчастіше це рік чи місяць, на розмір вкладу, який залишається незмінним.

Формула розрахунку простих відсотків:

$$A=P \cdot (1+r \cdot t)$$

Де:

- A – майбутня сума грошей (з урахуванням відсотків),
- P – початкова сума (основна сума вкладення),
- r – річна відсоткова ставка (у десятковому вигляді, наприклад, $5\% = 0.05$),
- t – час у роках.

Якщо говорити про **складні відсотки**, то вони не просто нараховуються на суму вкладу, а й **додаються до нього, в результаті розмір вкладу, на який нараховуватимуться відсотки в майбутньому році збільшиться**. Нарахування складних відсотків на суму вкладу за депозитом ще називають **депозитом з капіталізацією вкладу**.

Формула розрахунку складних відсотків:

$$A=P \cdot (1+r/n)^{n \cdot t}$$

Де:

- A – майбутня сума грошей (з урахуванням відсотків),
- P – початкова сума (основна сума вкладення),
- r – річна відсоткова ставка (у десятковому вигляді, наприклад, $5\% = 0.05$),
- n – кількість нарахувань відсотків за рік,
- t – кількість років, протягом яких нараховуються відсотки.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. Джерела формування ресурсів банку. Розподіліть наведені джерела ресурсів банку на:

1. Власні ресурси.
2. Залучені ресурси.
3. Запозичені ресурси.

Джерела:

- Статутний капітал.
- Депозити фізичних осіб.
- Міжбанківські кредити.
- Нерозподілений прибуток.
- Облігації, емітовані банком.

Практичне завдання 2. Необхідно обґрунтувати структуру капіталу банку:

Структура капіталу комерційного банку			
Власний капітал		Залучений капітал	Позичковий капітал
Основний капітал	Додатковий капітал		

Практичне завдання 3. Розрахунок структури ресурсів банку. У банку є такі джерела фінансування (у млн грн):

- Статутний капітал: 200.
- Депозити фізичних осіб: 500.
- Депозити юридичних осіб: 300.
- Міжбанківські кредити: 150.
- Нерозподілений прибуток: 50.

Запитання:

1. Визначте загальну суму ресурсів банку.
2. Розрахуйте частку кожного джерела у відсотках.

Практичне завдання 4. Управління ліквідністю банку. Банк залучив депозити в розмірі 600 млн грн і видав кредити на 500 млн грн. Решту коштів зберігає у вигляді резервів на кореспондентському рахунку в НБУ.

Запитання:

1. Який відсоток залучених ресурсів банк тримає у вигляді резервів?
2. Чи дотримується банк нормативу обов'язкових резервів, якщо мінімальний рівень становить 10%?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

$$\text{Сума резервів} = \text{Залучені депозити} - \text{Видані кредити}$$

Практичне завдання 5. *Аналіз депозитної політики.* Комерційний банк пропонує такі депозитні програми:

- Депозит на 3 місяці: 10% річних.
- Депозит на 6 місяців: 12% річних.
- Депозит на 1 рік: 15% річних.

Клієнт розмістив 100 000 грн на депозиті строком на 6 місяців.

Запитання:

1. Скільки доходу отримає клієнт за цей період?
2. Який дохід він отримав би, якби розмістив ці кошти на 1 рік?

Практичне завдання 6. Депозит на суму 500 тис грн розміщений у банку терміном на один рік зі сплатою 15% річних відсотків щомісяця. Визначити місячний дохід клієнта методом нарахування простих відсотків.

Практичне завдання 7. Депозит на суму 600 тис. грн розміщений у банку терміном на 2 роки зі сплатою 14% річних щомісяця. Визначити загальну суму депозиту, яку отримає клієнт по закінченню терміну дії депозитної угоди.

Практичне завдання 8. Депозит на суму 500 тис. грн розміщений на строк 2 роки зі сплатою відсотків виходячи з 16% річних. Нарахування процентів відбувається щомісячно. Визначити місячний дохід клієнта методом нарахування складних відсотків.

Практичне завдання 9. Депозит на суму 2000 грн з відсотковою ставкою 11%, терміном 2 роки розміщено у банку. Порахувати дохід клієнта банку методом простих і методом складних відсотків. Зробити висновки.

Тестові завдання:

1. *Що таке банківські ресурси?*

- a) Грошові кошти, надані банком у вигляді кредитів.
- b) Сукупність грошових коштів, які банк використовує для активних операцій.
- c) Доходи, отримані банком від депозитів.
- d) Грошові запаси Національного банку України.

2. *Який із наведених елементів НЕ входить до власного капіталу банку?*

- a) Статутний капітал
- b) Резервний капітал
- c) Залучені депозити
- d) Нерозподілений прибуток

3. *Що таке залучені ресурси банку?*

- a) Грошові кошти, позичені в інших банків.
- b) Кошти клієнтів, залучені через депозити та поточні рахунки.
- c) Інвестиції акціонерів у статутний капітал.
- d) Доходи банку від активних операцій.

4. *Що з перерахованого належить до запозичених ресурсів банку?*

- a) Депозити фізичних осіб.
- b) Кредити, отримані від інших банків.
- c) Статутний капітал.
- d) Резервний фонд.

5. *Яка головна мета формування власного капіталу банку?*

- a) Залучення нових клієнтів.
- b) Забезпечення фінансової стабільності банку.

- c) Нарахування відсотків на депозити.
 d) Формування кредитного портфеля.
6. Який із наведених депозитів є депозитом до запитання?
 a) Строковий депозит на 1 рік.
 b) Поточний рахунок фізичної особи.
 c) Депозит із щомісячною виплатою відсотків.
 d) Інвестиційний вклад.
7. Що є основним джерелом запозичених ресурсів банків?
 a) Внески акціонерів.
 b) Дохід від банківських операцій.
 c) Міжбанківські кредити та емісія облігацій.
 d) Операції з нерухомістю.
8. Що таке капіталізація відсотків?
 a) Переказ коштів між рахунками.
 b) Додавання нарахованих відсотків до основної суми вкладу.
 c) Процес зменшення суми кредиту.
 d) Виплата відсотків клієнтам.
9. Яка основна функція резервного капіталу банку?
 a) Покриття збитків у разі непередбачених обставин.
 b) Збільшення доходів банку.
 c) Забезпечення ліквідності міжбанківських кредитів.
 d) Залучення нових клієнтів.
10. Що з наведеного є прикладом залучених ресурсів?
 a) Облігації, випущені банком.
 b) Поточні рахунки юридичних осіб.
 c) Інвестиції в акції банку.
 d) Позики від міжнародних фінансових установ.

Тема 4. Операції банків з обслуговування платіжного обороту

Мета: закріплення, поглиблення, розширення і систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять щодо операції банків з обслуговування платіжного обороту.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Сутність безготівкових розрахунків та загальні правила їх організації
2. Порядок відкриття, ведення та закриття рахунків клієнтів банку
3. Черговість списання грошових коштів з рахунку
4. Міжбанківські розрахунки. Система електронних платежів НБУ

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Сутність та значення платіжного обороту в банківській системі.
2. Безготівкові розрахунки: форми та особливості їх використання.
3. Системи електронних платежів в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку.
4. Інновації в банківських платіжних операціях: мобільний банкінг, інтернет-банкінг, QR-коди.
5. Роль міжнародних платіжних систем у забезпеченні платіжного обороту.

Короткі теоретичні відомості

1. *Сутність безготівкових розрахунків та загальні правила їх організації.*

Безготівкові розрахунки — це форма платежів, що здійснюється без використання готівки, шляхом переказу коштів між рахунками клієнтів у банках.

Принципи організації безготівкових розрахунків:

- Законність: здійснюються згідно з нормативно-правовими актами.
- Документальність: кожна операція підтверджується розрахунковими документами (платіжне доручення, акредитив тощо).
- Контроль: банки зобов'язані перевіряти правильність оформлення документів та дотримання правил.
- Пріоритетність платежів: виконуються у порядку надходження документів або згідно із черговістю платежів.

Форми безготівкових розрахунків:

- Платіжні інструкції.
- Платіжні вимоги-доручення.
- Чеки.
- Акредитиви.
- Інкасо.

2. *Порядок відкриття, ведення та закриття рахунків клієнтів банку.*

1. Відкриття рахунку:

- Клієнт подає до банку заяву та необхідний пакет документів (для фізичних осіб — паспорт, ідентифікаційний код; для юридичних осіб — установчі документи).
- Банк перевіряє документи, укладає договір із клієнтом та відкриває рахунок.

2. Ведення рахунку:

- Всі операції на рахунку відображаються у виписках, які банк надає клієнту.
- Рахунок може використовуватись для проведення безготівкових платежів, отримання кредитів, виплати заробітної плати тощо.

3. Закриття рахунку:

- Клієнт подає заяву на закриття рахунку.
- Банк здійснює остаточний розрахунок, видає залишок коштів клієнту та виконує всі зобов'язання перед ним.
- Рахунок закривається також у разі ліквідації підприємства чи за вимогою контролюючих органів.

3. *Черговість списання грошових коштів з рахунку.*

Платежі здійснюються у порядку, визначеному законодавством:

1. Обов'язкові платежі:

- Виконання рішень суду.
- Податкові зобов'язання.

2. Інші зобов'язання:

- Оплата товарів, робіт, послуг.
- Погашення кредитів і відсотків.

У разі недостатності коштів на рахунку черговість визначається так:

1. Платежі за рішенням суду.
2. Зобов'язання перед бюджетом.
3. Інші платежі в порядку надходження документів.

4. *Міжбанківські розрахунки. Система електронних платежів НБУ.*

1. Міжбанківські розрахунки:

- Це розрахунки між банками, які здійснюються для виконання платежів клієнтів.
- Основні методи:
 - Через кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках.
 - Через Систему електронних платежів НБУ.

2. Система електронних платежів (СЕП) НБУ:

- Це автоматизована система, яка забезпечує проведення міжбанківських платежів у режимі реального часу.
- Використовується всіма банками України для швидких і надійних розрахунків.
- Основні характеристики:

- Висока швидкість проведення операцій.
- Надійність та безпека платежів.
- Контроль НБУ за операціями.

СЕП дозволяє оптимізувати платіжний оборот, забезпечуючи ефективну взаємодію між банками та їх клієнтами.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. *Класифікація платіжних операцій банку.* Розподіліть наведені види платіжних операцій за такими категоріями:

1. Безготівкові розрахунки.
2. Готівкові розрахунки.

Операції:

- Переказ коштів через POS-термінал.
- Видача готівки з банкомату.
- Оплата рахунку через систему інтернет-банкінгу.
- Розрахунок у магазині готівкою.
- Здійснення платежу через термінал самообслуговування.

Практичне завдання 2. *Схема проходження платежу.* Клієнт "А" здійснив оплату товару на суму 1 000 грн через POS-термінал у магазині "Б". Банк клієнта "А" – "Укрсиббанк", а банк магазину "Б" – "Райффайзен Банк".

Запитання:

1. Які учасники беруть участь у цій операції?
2. Опишіть етапи проходження коштів від клієнта "А" до магазину "Б".

Практичне завдання 3. *Комісії за платіжні послуги.* Клієнт здійснив міжбанківський переказ у розмірі 10 000 грн. Банк стягує комісію за переказ у розмірі 0,5%.

Запитання:

1. Скільки становить сума комісії?
2. Яку суму отримає кінцевий отримувач переказу?

Практичне завдання 4. *Аналіз рахунків клієнтів.* Комерційний банк пропонує клієнтам такі рахунки для обслуговування платіжного обороту:

- Поточний рахунок для фізичних осіб.
- Поточний рахунок для юридичних осіб.
- Картковий рахунок.

Запитання:

1. Які основні функції кожного виду рахунку?
2. Які операції найчастіше виконуються для кожного з них?

Практичне завдання 5. *Розрахунок залишків на рахунках.* Клієнт має поточний рахунок із такими операціями протягом дня:

- Початковий залишок: 5 000 грн.
- Надійшло коштів: 3 000 грн.
- Здійснено оплат: 2 500 грн.
- Списана комісія банку: 50 грн.

Запитання:

1. Який кінцевий залишок на рахунку клієнта?
2. Якщо банк нараховує 1% на залишок наприкінці місяця, який дохід отримає клієнт за місяць (при незмінному залишку)?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

$$\text{Кінцевий залишок} = \text{Початковий залишок} + \text{Надійшло коштів} - \text{Оплати} - \text{Комісія}$$

Практичне завдання 6. Визначити, які розрахункові документи, у якому обсязі і у якій послідовності банк прийме до виконання протягом операційного дня. Станом на 01.10.2024 р. залишок коштів на поточному рахунку ТОВ «Прометей» становить 65 тис. грн. Протягом дня до банку надійшли платіжні документи у такій послідовності:

1. Платіжна інструкція на сплату відсотків за кредитом банку — 10,4 тис.грн.

2. Платіжна вимога щодо стягнення коштів на відшкодування шкоди завданої здоров'ю працівника, оформлена на підставі рішення суду, — 2,8 тис. грн.
3. Платіжна інструкція на сплату комунальних послуг — 5,3 тис. грн.
4. Платіжна інструкція на оплату ремонтних робіт — 15,7 тис. грн.
5. Платіжна інструкція на сплату коштів до бюджету – 5,2 тис. грн.

Практичне завдання 7. Миколаївський молочний завод і супермаркет «АТБ» м. Миколаєва уклали угоду про співпрацю: завод має постачати щоденно до супермаркету молочну продукцію. Миколаївський молочний завод поставив молочної продукції на суму 26000,00 грн. супермаркету «АТБ» м. Миколаєва. На поточному рахунку Миколаївського молочного заводу на початок операційного дня було 35000,00 грн., а на рахунку супермаркету «АТБ» м. Миколаєва – 55000,00 грн.

Завдання.

1. Поясніть сутність розрахунків платіжними інструкціями.
2. Яке підприємство виписує платіжну інструкцію?
3. Якими будуть дії банку платника і банку отримувача коштів.

Практичне завдання 8. 21.09.2024р. до АТ «ПРИВАТБАНК» звернувся директор ТОВ “Світанок” з метою відкриття поточного рахунку для здійснення платіжних операцій, пов’язаних з основною діяльністю. Пакет документів для цього був поданий до банку в повному обсязі. У заяві на відкриття рахунку 26.09.2024р. було зазначено як дату відкриття поточного рахунку.

Необхідно визначити:

- види документів, що подаються для відкриття цього рахунку;
- які операції може проводити клієнт за даним рахунком з 27.09.2024р.;
- чи обов’язковим є дотримання письмової форми договору банківського рахунку;
- умови закриття поточних рахунків юридичних осіб.

Практичне завдання 9. ПАТ “Банк Прогрес” обслуговує фабрику промислових виробів «Ромашка», яка звернулася до банку з проханням видати готівкові кошти з поточного рахунку на виплату заробітної плати працівникам фабрики – 500 000,00 грн. Залишок коштів на початок операційного дня - 550 000,00 грн.

1. Визначити поведінку банку щодо прохання клієнта.
2. Якими розрахунковими документами супроводжується дана операція.
3. Описати процес прийняття банком документів на виплату заробітної плати.

Тестові завдання:

1. Основним нормативним документом, що визначає вимоги до платіжної системи України є:
 - а) Закон України «Про платіжні послуги»
 - б) Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів
 - в) Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті
 - г) Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні
2. Основним нормативним документом, що визначає вимоги до безготівкових розрахунків в Україні є:
 - а) Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»
 - б) Інструкція про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів
 - в) Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг
 - г) Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні
3. Основним нормативним документом, що визначає вимоги до відкриття та ведення рахунків в Україні є:
 - а) Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні»
 - б) Інструкція про порядок відкриття та закриття рахунків користувачам надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків
 - в) Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті

- г) Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні
4. *Порядок списання коштів з рахунків платників характеризує:*
- а) форму безготівкових розрахунків;
 - б) спосіб платежу;
 - в) розрахунково-касове обслуговування;
 - г) готівкові розрахунки.
5. *Сукупність усіх грошових платежів і розрахунків, що відбуваються в економіці – це*
- а) грошовий оборот
 - б) платіжна система
 - в) платіжний оборот
 - г) готівковий грошовий оборот
6. *До розрахункових документів відносяться:*
- а) меморіальний ордер; платіжна інструкція ;
 - б) платіжна вимога-доручення;
 - в) платіжна вимога;
 - г) всі відповіді вірні
7. *Розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку – це*
- а) меморіальний ордер;
 - б) платіжна інструкція;
 - в) платіжна вимога;
 - г) розрахунковий чек.
8. *Розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача*
- а) меморіальний ордер;
 - б) платіжна інструкція;
 - в) платіжна вимога;
 - г) розрахунковий чек.
9. *Переказ коштів вважається завершеним з моменту:*
- а) поступлення платіжного документа до банку;
 - б) зарахування переказу на рахунок отримувача;
 - в) списання коштів з рахунка платника;
 - г) всі відповіді правильні.
10. *Якщо до банку надійшло одночасно кілька розрахункових документів, на підставі яких списуються кошти, то насамперед вони списуються:*
- а) за розрахунковими документами, що передбачають платежі до бюджету;
 - б) за розрахунковими документами в порядку їх послідовного надходження;
 - в) за платіжними інструкціями;
 - г) на підставі рішення суду.
11. *Ініціатор здійснення розрахунків при використанні платіжних вимог:*
- а) платник;
 - б) стягувач;
 - в) банк платника;
 - г) банк стягувача.
12. *Кореспондентський рахунок – це рахунок, що відкривається:*
- а) одним банком іншому банку;
 - б) фізичними особами в банку;
 - в) банками у центральному банку;
 - г) юридичними особами в іноземному банку.
13. *Дата, зазначена платником у розрахунковому документі або в документі на переказ готівки, починаючи з якої кошти, переказані платником отримувачу, переходять у власність отримувача.*
- а) дата приймання документа;
 - б) дата відкриття акредитива;
 - в) дата валютування;
 - г) дата оформлення документа.
14. *Дата валютування в платіжному дорученні не може бути:*

- а) пізніше 5 календарних днів після складання платіжного доручення;
 б) пізніше 10 банківських днів після складання платіжного доручення;
 в) пізніше 10 календарних днів після складання платіжного доручення;
 г) пізніше 5 банківських днів після складання платіжного доручення.
15. Банк платника приймає платіжне доручення до виконання протягом:
 а) 5 календарних днів з дати його виписки;
 б) 10 календарних днів з дати його виписки;
 в) 20 календарних днів з дати його виписки;
 г) 30 календарних днів з дати його виписки.
16. Для примусового списання коштів стягувач оформляє не менше ніж у____ примірниках платіжну вимогу
 а) 2;
 б) 3
 в) 4;
 г) 5.
17. Рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, які передаються клієнтом банку в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (дохід) і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору
 а) поточний рахунок;
 б) депозитний рахунок;
 в) кореспондентський рахунок ;
 г) рахунок умовного зберігання.
18. Рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України
 а) поточний рахунок;
 б) депозитний рахунок;
 в) кореспондентський рахунок ;
 г) рахунок умовного зберігання.
19. Система регулювання та здійснення грошових вимог та зобов'язань, що виникають між банками, їх філіями та клієнтами банків – це
 а) клієнтські розрахунки;
 б) міжбанківські розрахунки;
 в) кореспондентські розрахунки;
 г) договірні розрахунки.
20. Система електронних платежів Національного банку (СЕП) – це
 а) банківська система;
 б) банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу;
 в) державна банківська платіжна система;
 г) державна банківська платіжна система, що забезпечує проведення міжбанківського переказу через рахунки, відкриті в Національному банку України.

Тема 5. Операції банків з готівкою.

Мета: закріплення, поглиблення, розширення і систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять щодо операції банків з готівкою та валютними цінностями; діяльності операційної каси банку; основними касовими документами банку.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;

- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Загальна характеристика касових операцій банків.
2. Характеристика нормативно-правових актів про здійснення касових операцій.
3. Що таке операційна каса?
4. Діяльність операційної каси банку: види та режим функціонування.
5. На підставі яких документів здійснюються касові операції?
6. Як встановлюється ліміт каси для суб'єктів господарювання?
7. Операції банків з валютними цінностями.

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Організація готівкового обігу в банках: сутність, принципи та нормативне регулювання.
2. Порядок приймання, обліку та видачі готівкових коштів у банках.
3. Інкасація готівкових коштів: порядок проведення та значення для банківської діяльності
4. Роль банків у забезпеченні підприємств і населення готівковими коштами
5. Сучасні технології обробки готівки: автоматизація касових операцій і безпека

Короткі теоретичні відомості

1. Загальна характеристика касових (готівкових) операцій банків.

Касові операції банків – це комплекс дій, пов'язаних із прийманням, видачею, обміном, зберіганням та інкасацією готівкових коштів. Вони забезпечують обіг готівкових грошей між банками, фізичними і юридичними особами.

Ключові завдання касових операцій:

- Обслуговування клієнтів через приймання й видачу готівки.
- Забезпечення достатніх обсягів готівки для клієнтів.
- Контроль за дотриманням нормативів обігу готівки.

2. Характеристика нормативно-правових актів про здійснення касових операцій.

Основні нормативно-правові акти:

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" – визначає загальні принципи функціонування банківської системи.
2. Постанова НБУ №148 від 29.12.2017 р. "Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні" – встановлює правила обігу готівки серед суб'єктів господарювання та фізичних осіб.
3. Постанова НБУ №2 від 02.01.2019 р. "Положення про здійснення операцій із валютними цінностями" – регламентує операції банків із іноземною валютою.
4. Постанова НБУ №103 від 25.09.2018 р. «Інструкція про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні» - регулює порядок ведення касових операцій банків.

3. *Операційна каса* – це спеціально обладнане приміщення в банку, призначене для виконання касових операцій (приймання, видачі, обміну готівки тощо).

Ключові функції операційної каси:

- Забезпечення обігу готівкових коштів.
- Обслуговування клієнтів банку.
- Дотримання безпеки та збереження коштів.

4. Діяльність операційної каси банку: види та режим функціонування

Види операційних кас:

1. Прибуткові каси – здійснюють приймання готівки на рахунки клієнтів.
2. Видаткові каси – видають готівкові кошти клієнтам.
3. Каси перерахунку – обробляють готівку, що надходить від клієнтів (перерахунок виручки).

Режим функціонування:

- Робота здійснюється згідно з графіком, встановленим банком.
- Операційна каса повинна відповідати вимогам безпеки, передбаченим НБУ.

5. Для здійснення касових операцій банки використовуються такі документи:

- 1) платіжна інструкція на переказ готівки;
- 2) прибутково-видатковий касовий ордер;
- 3) платіжна інструкція на видачу готівки;
- 4) прибутковий касовий ордер;
- 5) видатковий касовий ордер;
- 6) грошовий чек;
- 7) квитанція про прийняття на інкасо банкнот іноземних держав;
- 8) квитанція про приймання до сплати на інкасо чеків в іноземній валюті, рахунки на сплату платежів, а також сліп, квитанція, чек банкомата, що формуються платіжними пристроями, документи для відправлення переказу готівки та отримання його в готівковій формі, установлені відповідною платіжною системою;
- 9) касові документи про приймання/видачу банківських металів.

6. *Ліміт каси суб'єкта господарювання* – це максимально допустима сума готівкових коштів, що може залишатися в касі суб'єкта господарювання наприкінці робочого дня. Процес встановлення ліміту каси:

1. Підприємство самостійно визначає потребу в готівці (обсяг витрат, розрахунків тощо).
2. Подає до банку розрахунок обґрунтованого ліміту каси.
3. Банк затверджує ліміт на основі аналізу діяльності підприємства та вимог НБУ. Ліміти переглядаються залежно від змін у фінансовій діяльності суб'єкта господарювання.

7. *Операції з валютними цінностями включають:*

1. Обмін валют: придбання, продаж і конвертація іноземної валюти для клієнтів.
2. Касове обслуговування в іноземній валюті: приймання та видача валюти з рахунків.
3. Міжнародні перекази: надання послуг переказу валютних коштів через системи Swift, Western Union тощо.
4. Інкасація валюти: збір та транспортування іноземної валюти між клієнтами та банками.
5. Зберігання валютних резервів: забезпечення схоронності готівкових валютних коштів у сховищах банків.

Банки здійснюють операції з валютними цінностями відповідно до ліцензії НБУ та з дотриманням валютного законодавства України.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. За даними показниками розрахувати ліміт каси підприємства:

- надходження готівки до каси підприємства за місяць становить 330 тис. грн.;
- кількість робочих днів у місяці - 22 дні.

Методичні рекомендації до виконання завдання:

- Ліміт каси встановлюється на підставі розрахунку середньоденного надходження готівки до каси підприємства.
- Як розрахунковий період використовується один місяць з останніх дванадцяти місяців, що передують установленню ліміту каси, в якому сума надходжень готівки була найбільшою.
- Для розрахунку ліміту каси враховуються усі види надходжень готівки до каси підприємства за розрахунковий період (включаючи суми, отримані з поточних рахунків у банках).
- Розмір ліміту каси розраховується шляхом ділення суми надходжень готівки до каси за розрахунковий період на кількість робочих днів у цьому розрахунковому періоді. Отримана величина округляється до цілих гривень за математичними правилами округлення.
- Розмір ліміту каси затверджується наказом керівника підприємства.
- Готівка, що перевищує встановлений ліміт, здається до банків для її зарахування на поточні рахунки підприємства не пізніше дня, наступного за днем надходження готівкової виручки (готівки) до каси підприємства. У дні, коли залишок готівки в касі підприємства не перевищує встановленого ліміту, грошові кошти не підлягають здаванню до банку.

Практичне завдання 2. *Розрахунок комісії за зняття готівки.* Клієнт знімає 1000 доларів зі свого рахунку в банку. Банк стягує комісію 1% за зняття готівки. Розрахуйте суму комісії, яку банк зніме за цю операцію, та кінцеву суму, яку отримає клієнт.

Практичне завдання 3. *Приймання банком готівки за внутрішньобанківськими операціями.* Касир прибуткової каси філії АТ «Приватбанк» прийняв готівку від касира відділення №1 цього банку – інкасація в сумі 250 000,00 грн.

Завдання: оформіть *прибутково-видатковий касовий ордер (додаток А, Б)*. Вихідні дані: необхідні реквізити придумайте.

Практичне завдання 4. *Приймання банком готівки для поповнення поточного рахунка клієнта – юридичної особи.* До АТ «Приватбанк» звернувся директор ТОВ «Пролісок» із проханням про внесення готівки в сумі 35000,00 грн на поточний рахунок ТОВ.

Завдання: Оформіть *платіжну інструкцію на переказ готівки (додаток В)*. Вихідні дані: необхідні реквізити придумайте.

Практичне завдання 5. *Порядок видачі готівки з каси банку фізичній особі.* З видаткової каси КБ «СлаваБанк» касир видав готівку клієнтові банку – вкладникові (фізичній особі) з його власного депозитного рахунка відсотки у сумі 1000,00 грн.

Завдання: Оформіть *платіжну інструкцію на видачу готівки вкладнику-фізичній особі (додаток Г)*. Вихідні дані: необхідні реквізити придумайте.

Практичне завдання 6. *Порядок видачі готівки з каси банку юридичній особі.* До АТ «Приватбанк» звернувся директор ТОВ «Пролісок» із проханням про видачу готівки з його поточного рахунку в сумі 15000,00 грн. на закупку товарів.

Завдання: *оформіть грошовий чек (додаток Д)*. Вихідні дані: необхідні реквізити придумайте.

Практичне завдання 7. *Обмін пошкоджених банкнот.* Клієнт звернувся до банку для обміну пошкоджених банкнот номіналом 1 000 грн.

Запитання:

1. Які банкноти підлягають обміну?
2. Які дії здійснить банк для виконання цієї операції?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

1. Обміну підлягають банкноти:
 - Що мають пошкодження (розриви, плями), але зберегли понад 55% своєї площі.
 - Що є справжніми (визначається за перевіркою).
2. Банк:
 - Проведе перевірку справжності та платоспроможності банкноти.
 - Якщо банкнота відповідає вимогам, обміняє її на нову.

Практичне завдання 8. *Операції з інкасації готівки.* Магазин звернувся до банку для передачі готівкової виручки в сумі 100 000 грн на свій рахунок.

Запитання:

1. Які етапи включає інкасація виручки?
2. Які документи супроводжують цю операцію?

Методичні рекомендації до виконання завдання:

1. *Етапи інкасації:*
 - Магазин передає готівку інкасатору, який її перевіряє та оформлює відповідні документи.
 - Готівка транспортується до банку під охороною.
 - У банку готівка перевіряється, перераховується та зараховується на поточний рахунок магазину.
2. *Документи, що супроводжують операцію:*
 - Супровідна відомість до інкасового мішка.
 - Касовий реєстр або прибутковий касовий ордер після зарахування коштів на рахунок.

Практичне завдання 9. *Розрахунок суми інкасації.* Магазин щодня здає готівку в банк для інкасації. У понеділок він здав 50 000 грн, у вівторок – 45 000 грн, у середу – 55 000 грн. Комісія банку за інкасацію становить 0,5% від суми. Розрахуйте загальну суму інкасації та комісію банку.

Практичне завдання 10. *Визначення ліміту залишку каси.* Компанія має середньоденний обсяг готівкових розрахунків у розмірі 20 000 грн. Банк встановив ліміт залишку каси у розмірі 50% від середньоденного обсягу розрахунків. Визначте ліміт залишку каси, який дозволяється зберігати компанії.

Практичне завдання 11. *Розрахунок операцій з видачі готівки.* Клієнт банку подав заявку на видачу готівки в розмірі 100 000 грн. Банк стягує комісію 0,2% за операцію з видачі готівки. Розрахуйте суму комісії та загальну суму, яку клієнт має сплатити.

Практичне завдання 12. *Розподіл готівки за номіналами.* Касир отримав для видачі клієнту суму 25 600 грн. Гроші були видані такими номіналами:

- 200 грн – 80 купюр,
- 100 грн – решта суми. Скільки купюр номіналом 100 грн було використано?

Практичне завдання 13. *Інкасація та поповнення каси.* У банку станом на початок дня в касі знаходилося 500 000 грн. Протягом дня було отримано:

- 200 000 грн через інкасацію,
- 150 000 грн через поповнення рахунків клієнтів готівкою.

З каси видано:

- 300 000 грн через зняття коштів клієнтами,
- 50 000 грн для обслуговування корпоративних клієнтів.

Розрахуйте залишок каси банку наприкінці дня.

Тестові завдання:

1. *Що таке інкасація готівки?*

- a) Передача банку готівкових коштів клієнтом для подальшого обліку
- b) Оформлення кредитного договору
- c) Зняття коштів із рахунку клієнта
- d) Проведення операцій із валютою

2. *Що таке ліміт залишку каси?*

- a) Максимальна сума, яку можна зберігати в банку
- b) Максимальна сума готівки, яка може залишатися в касі організації
- c) Мінімальна сума готівки, яку організація має передати банку
- d) Сума, доступна для видачі клієнтам

3. *Що є основною функцією касових операцій банку?*

- a) Здійснення безготівкових платежів
- b) Облік та обіг готівкових коштів
- c) Інвестиції у фінансові інструменти
- d) Продаж іноземної валюти

4. *Яка комісія за операціями з видачі готівки зазвичай стягується?*

- a) Фіксована сума
- b) Відсоток від суми операції
- c) За бажанням клієнта
- d) Комісія не стягується

5. *Хто встановлює ліміти залишку каси для підприємств?*

- a) Центральний банк
- b) Комерційні банки
- c) Міністерство фінансів
- d) Підприємства самостійно

6. *Що таке касова дисципліна?*

- a) Система правил ведення касових операцій
- b) Умови отримання кредиту
- c) Регулювання валютних операцій
- d) Облік депозитів клієнтів

7. Який документ підтверджує здачу готівки в банк?

- a) Вексель
- b) Прибутковий касовий ордер
- c) Кредитний договір
- d) Чек

8. Що таке підкріплення каси банку?

- a) Операція поповнення каси банку для забезпечення виконання видаткових операцій
- b) Операція передачі готівки клієнтам
- c) Операція з інкасації коштів
- d) Операція закриття рахунку клієнта

9. Які операції належать до видаткових касових операцій?

- a) Здача готівки клієнтом у банк
- b) Видача готівки клієнту
- c) Надходження готівки з інкасації
- d) Поповнення рахунку клієнта

10. Як називається документ, який використовується для оформлення видачі готівки з каси банку?

- a) Прибутковий ордер
- b) Видатковий ордер
- c) Чек
- d) Акт приймання-передачі

11. Що таке ревізія каси?

- a) Звітність про прибутки банку
- b) Інвентаризація готівкових коштів у касі
- c) Перевірка кредитних операцій
- d) Аналіз безготівкових операцій

12. Який норматив регулює ліміт залишку каси банку?

- a) Постанова Національного банку України
- b) Закон «Про банки і банківську діяльність»
- c) Регламент Кабінету Міністрів України
- d) Внутрішні правила банку

13. Що таке залишок готівки в касі банку?

- a) Сума готівки, що видана клієнтам
- b) Сума готівки, яка залишилася після завершення операційного дня
- c) Кошти, передані на зберігання
- d) Сума готівкових депозитів

14. Що є головною метою інкасації?

- a) Зберігання готівки в банку
- b) Забезпечення безпечного перевезення готівкових коштів від клієнтів до банку
- c) Переказ коштів між рахунками
- d) Конвертація валюти

15. Який документ клієнт-юридична особа заповнює для отримання готівки в касі банку?

- a) Прибутковий ордер
- b) Видатковий ордер
- c) Грошовий чек
- d) Платіжне доручення

16. Який ризик найчастіше виникає під час інкасації готівки?

- a) Кредитний ризик
- b) Ризик втрати або крадіжки коштів
- c) Валютний ризик
- d) Операційний ризик

17. Що таке "овердрафт у касі"?

- a) Надлишок готівки у касі банку
- b) Видача готівки клієнту понад залишок на його рахунку
- c) Резервування готівкових коштів у банку
- d) Додаткове поповнення каси

18. Що є головною вимогою до касових операцій банків?

- Швидкість проведення операцій
- Дотримання касової дисципліни
- Мінімізація обсягів готівки
- Підвищення прибутковості операцій

19. Що таке касова книга?

- Звіт про видаткові операції банку
- Журнал обліку всіх касових операцій банку протягом дня
- Документ для реєстрації прибуткових операцій клієнтів
- План роботи банку

20. Що є обов'язковим елементом операцій із готівкою в банку?

- Зберігання коштів у сейфах
- Оформлення відповідних касових документів
- Видача коштів без документів
- Проведення готівкових операцій у валюті

Тема 6. Операції банків з платіжними картками

Мета: закріплення, поглиблення, розширення і систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять щодо операцій банків з платіжними картками.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

- Загальні основи операцій банків з платіжними картками.
- Розкрити поняття та види платіжних карток.
- Охарактеризувати види операцій банків з платіжними картками.
- Дати загальну характеристику вітчизняної карткової системи «Національна платіжна система «Український платіжний простір».

Темі доповідей/рефератів/презентацій:

- Види платіжних карток та їх особливості.
- Технології безпеки операцій із платіжними картками.
- Платіжна інфраструктура для обслуговування карток.
- Процесинг і авторизація платіжних операцій.
- Історія впровадження платіжних карток у банківській системі.

Короткі теоретичні відомості

1. Загальні основи операцій банків з платіжними картками.

Платіжна картка — це інструмент для безготівкових розрахунків і отримання готівки через банківські термінали, банкомати та інші платіжні системи.

Основні принципи операцій з платіжними картками:

- Емітенти: Банки, які випускають картки для клієнтів.
- Еквайри: Банки, які обслуговують торговельні точки, що приймають картки.
- Платіжні системи: Міжнародні (Visa, Mastercard) та національні (наприклад, «Український платіжний простір»).
- Карткові операції забезпечують зручність, швидкість і безпеку платежів, мінімізуючи потребу в готівці.

2. Поняття та види платіжних карток.

Платіжна картка — пластиковий або віртуальний носій інформації, що дає змогу її власнику здійснювати фінансові операції через банківські системи.

Основні види платіжних карток:

1. За призначенням:
 - Дебетові картки (використовуються для витрат в межах власних коштів).
 - Кредитні картки (дають змогу користуватися позиковими коштами банку).
 - Передплачені картки (анонімні, поповнюються заздалегідь).
 - Корпоративні картки (для розрахунків юридичних осіб).
2. За функціональністю:
 - Картки для платежів (для безготівкових розрахунків).
 - Картки для отримання готівки (наприклад, у банкоматах).
 - Мультивалютні картки (дозволяють розраховуватися в кількох валютах).
3. За технологією:
 - Картки з магнітною стрічкою.
 - Картки з чипом.
 - Картки з підтримкою безконтактних платежів (технологія NFC).
 - Віртуальні картки для онлайн-платежів.
3. *Види операцій банків з платіжними картками.*
 1. Основні операції:
 - Безготівкові платежі: розрахунки в торгових точках, онлайн-магазинах через POS-термінали або інтернет-банкінг.
 - Отримання готівки: через банкомати або каси банків.
 - Поповнення рахунку: внесення коштів на картковий рахунок через касу банку, термінал або онлайн.
 2. Додаткові операції:
 - Обмін валют при розрахунках за кордоном.
 - Блокування/розблокування карток.
 - Встановлення лімітів на операції (наприклад, на добові витрати).
 3. Інші послуги:
 - Інтернет-банкінг і мобільні додатки для керування картковими рахунками.
 - Платежі через системи Apple Pay, Google Pay тощо.
4. *Національна платіжна система «Український платіжний простір» (ПРОСТІР) — це державна система безготівкових розрахунків, створена Національним банком України для забезпечення доступності платіжних послуг і фінансової безпеки.*

Особливості системи:

1. Власність держави: Система створена та регулюється Національним банком України.
2. Основні функції:
 - Забезпечення безготівкових платежів усередині країни.
 - Зменшення залежності України від міжнародних платіжних систем.
3. Типи карток:
 - Соціальні картки (пенсії, соціальні виплати).
 - Зарплатні проекти для державних підприємств.
4. Технології:
 - Безконтактні платежі (технологія NFC).
 - Інтеграція з державними системами (наприклад, виплата субсидій).
5. Переваги:
 - Низька комісія за обслуговування.
 - Високий рівень безпеки.

На сьогодні система ПРОСТІР активно розвивається, сприяючи популяризації безготівкових розрахунків серед українців.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. *Види карткових операцій.* Розподіліть наведені операції за категоріями:

1. Отримання готівки.
2. Безготівкові платежі.
3. Додаткові послуги.

Операції:

- Зняття коштів у банкоматі.
- Оплата товарів у магазині через POS-термінал.
- Перегляд залишку на рахунку через мобільний додаток.
- Оплата комунальних послуг через інтернет-банкінг.
- Внесення готівки на картковий рахунок через банкомат із функцією прийому грошей.

Практичне завдання 2. *Розрахунок комісії за зняття готівки.* Клієнт зняв 5 000 грн із банкомату іншого банку. Комісія за зняття готівки становить 1,5% від суми, але не менше 20 грн.

Запитання:

1. Скільки клієнт заплатить комісії?
2. Яка загальна сума списання з рахунку клієнта?

Практичне завдання 3. *Операції через інтернет-банкінг.* Клієнт через мобільний додаток виконав такі операції:

- Переказав 1 000 грн на іншу картку в межах свого банку (без комісії).
- Сплатив комунальні послуги на суму 500 грн (комісія – 5 грн).
- Переказав 2 000 грн на картку іншого банку (комісія – 1%).

Запитання:

1. Яку суму клієнт витратив загалом, враховуючи комісії?
2. Скільки банк отримав доходу від комісій?

Практичне завдання 4. *Технології безпеки.* Клієнт використовує кредитну картку з технологією 3D Secure. Вкажіть, які дії має виконати клієнт під час здійснення онлайн-оплати для підтвердження операції:

1. Якщо магазин підтримує технологію 3D Secure.
2. Якщо клієнт користується Apple Pay чи Google Pay.

Практичне завдання 5. *Характеристика системи «Український платіжний простір».* Банк запропонував клієнту оформити платіжну картку національної платіжної системи «ПРОСТІР». Дайте відповіді:

1. Які переваги має ця система для клієнтів?
2. У яких випадках клієнту доцільно вибрати картку цієї системи?

Практичне завдання 6. *Розрахунок комісії за користування POS-терміналом.* Банк встановив комісію за обслуговування POS-терміналу для магазину у розмірі 2% від суми транзакції. У магазині за день було здійснено 15 транзакцій на загальну суму 25 000,00 грн.

Питання:

1. Яку суму отримає магазин на свій рахунок після вирахування комісії?
2. Яка загальна сума комісії банку за день?

Практичне завдання 7. *Визначення витрат за зняття готівки з кредитної картки.* Клієнт зняв 10 000,00 грн з кредитної картки. Банк стягує комісію за зняття готівки в розмірі 3% від суми. За умовами договору, клієнт повинен сплатити також 1% за кожен день прострочення, якщо повернення коштів не відбулося протягом 10 днів. Клієнт повернув кошти через 20 днів.

Питання:

1. Яка сума комісії за зняття готівки?
2. Скільки клієнт сплатить за прострочення?
3. Яку загальну суму клієнт повинен повернути банку?

Практичне завдання 8. *Розрахунок щомісячного платежу за кредитною картою.* Клієнт скористався кредитною картою на суму 50,000 грн. Річна процентна ставка за користування кредитом складає 24%. Клієнт обрав щомісячний платіж із рівними частинами на 12 місяців.

Питання:

1. Який щомісячний платіж має здійснювати клієнт?
2. Скільки всього клієнт сплатить банку за рік?

Практичне завдання 9. *Фізична особа звернулася до банку з бажанням відкрити поточний картковий рахунок з отриманням банківської платіжної картки міжнародної платіжної системи.* Згідно з даними щомісячно потенційний клієнт банку планує надходження коштів на рахунок в обсязі 5 тис. грн.

Необхідно визначити:

- який порядок відкриття поточного карткового рахунку банками України;
- за яких умов і в якому обсязі банк може встановити для власника платіжної картки “овердрафт” за поточним картковим рахунком.

Практичне завдання 10. *Конвертація валюти при оплаті за кордоном.* Клієнт здійснив оплату за допомогою платіжної картки за кордоном у сумі \$200. Банк автоматично конвертував суму в гривні за курсом 38 грн/\$. Додатково банк стягує 1.5% комісії за операції в іноземній валюті.

Питання:

1. Яку суму банк спише з рахунку клієнта в гривнях?
2. Яка сума комісії за конвертацію?

Практичне завдання 11. *Витрати на обслуговування кредитної картки.* Банк стягує річну плату за користування кредитною картою в розмірі 600 грн. Додатково, за кожну транзакцію нараховується комісія в 0.5%. Клієнт за рік здійснив 120 транзакцій на загальну суму 180 000,00 грн.

Питання:

1. Яка загальна сума витрат клієнта за користування картою протягом року?

Практичне завдання 12. *Оплата частинами через кредитну картку.* Магазин пропонує купівлю товару на суму 30,000 грн у розстрочку на 6 місяців без відсотків. Однак банк стягує 2% комісії за оформлення кожної платежу.

Питання:

1. Який щомісячний платіж здійснює клієнт?
2. Яка загальна сума комісії банку?

Тестові завдання:

1. *Електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором, – це:*

- а) платіжне доручення;
- б) платіжна картка;
- в) розрахунковий документ;
- г) касовий документ.

2. *Проведення операцій з випуску електронних платіжних засобів певної платіжної системи – це:*

- а) безготівкова оплата за товари;
- б) еквайринг;
- в) емісія електронних платіжних засобів (емісія);
- г) одержання готівки в касах банків.

3. *За функціональними характеристиками виділяють:*
- а) двосторонні і багатосторонні карткові системи;
 - б) кредитні і дебетові картки;
 - в) картки з магнітною смугою та з вбудованою мікросхемою;
 - г) індивідуальні і корпоративні картки.
4. *За технологічними особливостями розрізняють:*
- а) двосторонні і багатосторонні карткові системи;
 - б) кредитні і дебетові картки;
 - в) картки з магнітною смугою та з вбудованою мікросхемою;
 - г) індивідуальні і корпоративні картки.
5. *Діяльність банку щодо технологічного, інформаційного обслуговування торговців та виконання розрахунків з ними за операції, які здійснені із застосуванням спеціальних платіжних засобів, – це:*
- а) емісія спеціальних платіжних засобів (емісія);
 - б) еквайринг;
 - в) безготівкова оплата за товари;
 - г) одержання готівки в касах банків.
6. *Спеціалізований інформаційно-обчислювальний центр, який виконує збирання, обробку, зберігання та передачу кредитно-фінансовим установам інформації про необхідність переказу з рахунків осіб-держателів платіжних карток грошових коштів за одержані товари і послуги та інші карткові операції на рахунки осіб, що їх надають, – це:*
- а) власники карток;
 - б) банк-емітент;
 - в) банк-еквайр;
 - г) процесинговий центр.
7. *Процедура отримання дозволу на проведення операції із застосуванням платіжної картки – це:*
- а) емісія спеціальних платіжних засобів (емісія);
 - б) еквайринг;
 - в) персональний ідентифікаційний номер (pin);
 - г) авторизація.
8. *Операція з використанням платіжної картки, технологічна схема якої не потребує під час виконання операції безперервного зв'язку в режимі реального часу з емітентом та еквайром – це:*
- а) он-лайн (on-line) операція;
 - б) оф-лайн (off-line) операція;
 - в) кредитна операція;
 - г) депозитна операція.
9. *Власником платіжної картки є:*
- а) будь яка фізична особа;
 - б) будь яка юридична особа;
 - в) банк-емітент платіжної картки;
 - г) банк-еквайр.
10. *Персоніфікація платіжних карток – це:*
- а) обслуговування платіжних карток;
 - б) емісія платіжних карток;
 - в) нанесення на платіжну карту інформації про її держателя;
 - г) блокування операцій по картці.
11. *Залежно від типу платіжної системи платіжні картки бувають:*
- а) дебетові та кредитні;
 - б) особисті та корпоративні;
 - в) голд, бізнес, найелітніші;
 - г) локальні та міжнародні.
12. *Бізнес картки – це:*
- а) елітні картки, що надають низки пільг зі страхування;

- б) картки, держателі яких користуються низкою дисконтів та бонусів;
 в) картки призначені для одержання заробітної плати, пенсії, стипендії;
 г) картки для витрат, пов'язані із основною діяльністю підприємства.
13. *Користувачем платіжної картки є:*
 а) будь яка фізична особа;
 б) клієнт банку;
 в) банк-емітент платіжної картки;
 г) банк-еквайр.
14. *Еквайринг платіжних карток це:*
 а) емісія платіжних карток;
 б) нанесення на платіжну карту інформації про її держателя;
 в) блокування операцій по картці;
 г) обслуговування платіжних карток.
15. *Платинум картки це:*
 а) картки призначені для одержання заробітної плати, пенсії, стипендії;
 б) картки, держателі яких користуються низкою дисконтів та бонусів;
 в) символ високого соціального статусу її власника, що визнається у всьому світі;
 г) найелітніші.
16. *По закінченні терміну дії банківської платіжної картки її:*
 а) змінюють ліміт платіжної карти;
 б) знищують;
 в) повертають до банку для продовження терміну або заміни;
 г) блокують операції по картці.
17. *Золоті картки – це*
 а) картки держателі яких користуються низкою дисконтів та бонусів;
 б) елітні картки, що надають низки пільг зі страхування;
 в) картки призначені для одержання заробітної плати, пенсії, стипендії;
 г) найелітніші картки.

Тема 7. Кредитні операції банків

Мета: закріплення, поглиблення, розширення і систематизація знань, отриманих під час аудиторних занять щодо кредитних операції банків; правил та умов кредитування; оцінки кредитоспроможності позичальника; проблемних кредитів банку.

Завданнями практичного заняття є:

- опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми;
- аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття;
- формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики;
- виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань;
- оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.

Питання для перевірки засвоєння знань:

1. Поняття та класифікація банківських кредитів.
2. Правила та умови кредитування.
3. Етапи кредитного процесу.
4. Способи захисту від кредитного ризику.
5. Оцінка кредитоспроможності позичальника та порядок формування резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.
6. Управління проблемними кредитами банку.

Теми доповідей/рефератів/презентацій:

1. Особливості процесу кредитування клієнтів банку.
2. Кредитний договір як юридична основа кредитного процесу.

3. Особливості споживчого банківського кредитування.
4. Розвиток іпотечного кредитування в Україні.
5. Способи забезпечення банківських позик: світовий та вітчизняний досвід.

Короткі теоретичні відомості

1. Поняття та класифікація банківських кредитів.

Банківський кредит — це форма економічних відносин, за якої банк надає клієнту кошти на умовах повернення, строковості, платності та цільового використання.

Класифікація кредитів:

1. За строком:
 - Короткострокові (до 1 року).
 - Середньострокові (від 1 до 3 років).
 - Довгострокові (понад 3 роки).
2. За формою забезпечення:
 - Забезпечені (застава, гарантії).
 - Незабезпечені (бланкові).
3. За цільовим призначенням:
 - Споживчі (для фізичних осіб).
 - Інвестиційні (на капітальні витрати).
 - Оборотні (на фінансування поточної діяльності).
4. За валютою:
 - у національній валюті.
 - в іноземній валюті.
5. За способом надання:
 - Овердрафт.
 - Кредитна лінія.
 - Разовий кредит.

2. Правила та умови кредитування.

Основні правила кредитування:

1. Кредит надається за принципами: повернення, строковості, платності, забезпеченості та цільового використання.
2. Позичальник має відповідати вимогам кредитоспроможності, встановленим банком.
3. Кредитний договір визначає умови надання, обслуговування та повернення кредиту.

Умови кредитування включають:

- Розмір кредиту.
- Строк кредитування.
- Процентну ставку (фіксовану або змінну).
- Форма забезпечення (застава, гарантії).
- Графік погашення кредиту.

3. Етапи кредитного процесу.

1. Подання заявки: Позичальник звертається до банку з заявою та необхідним пакетом документів.
2. Аналіз кредитоспроможності: Банк оцінює фінансовий стан та платоспроможність позичальника.
3. Прийняття рішення: Кредитний комітет банку приймає рішення про надання або відмову в кредиті.
4. Укладання кредитного договору: Погоджуються умови кредитування.
5. Надання кредиту: Кошти перераховуються на рахунок позичальника.
6. Контроль за використанням: Банк контролює цільове використання та своєчасність повернення кредиту.
7. Погашення кредиту: Позичальник виконує зобов'язання згідно з графіком.

4. Способи захисту від кредитного ризику.

1. Забезпечення кредиту:
 - Застава (нерухомість, транспорт, цінні папери).
 - Гарантії або поручительства третіх осіб.

2. Лімітування:
 - Встановлення максимальної суми кредитування для одного клієнта.
 3. Резервування:
 - Формування резерву для покриття можливих втрат.
 4. Страхування:
 - Кредитне страхування (страхування ризику неповернення).
 5. Диверсифікація:
 - Розподіл кредитного портфеля між різними клієнтами, галузями чи регіонами.
5. *Оцінка кредитоспроможності позичальника та порядок формування резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків.*

Оцінка кредитоспроможності:

- для фізичних осіб: аналіз платоспроможності, стабільності доходів, кредитної історії.
- для юридичних осіб: аналіз фінансових показників (ліквідність, рентабельність, платіжний оборот), оцінка бізнес-плану.

Формування резерву: банки створюють резерви для покриття можливих збитків за кредитами, класифікованими за ступенем ризику:

- Стандартні кредити — мінімальний резерв.
- Під контролем — резерв на рівні 5%.
- Сумнівні — резерв на рівні 20–50%.
- Безнадійні — резерв на рівні 100%.

6. *Управління проблемними кредитами банку.*

Проблемний кредит — це кредит, за яким порушуються умови договору (прострочення платежів або несплата заборгованості).

Методи управління проблемними кредитами:

1. Реструктуризація боргу:
 - Зміна графіка платежів.
 - Зменшення відсоткової ставки.
2. Робота з заставою:
 - Реалізація майна, переданого в заставу.
3. Юридичні дії:
 - Подання позовів до суду.
 - Виконання рішення суду через виконавчу службу.
4. Продаж боргу:
 - Передача прав вимоги до колекторських компаній.
5. Створення окремого підрозділу:
 - Робота спеціалізованого відділу для врегулювання проблемних кредитів.

Формула розрахунку розміру відсотків по кредиту:

$$\text{Сума відсотків} = (\text{тіло кредиту} * \text{відсоткова ставка за договором} * \text{кількість днів користування грошима}) / (100 * 365).$$

Для визначення кількості днів для розрахунку процентів використовуються такі методи:

1. **Метод (факт/факт)**, при якому береться фактична кількість днів у місяці та році.
2. **Метод (факт/360)**, при якому береться фактична кількість днів у місяці, але умовно в році - 360 днів.
3. **Метод (30/360)**, при якому береться умовна кількість днів у місяці та році.

Методи погашення кредиту:

- **Аннуїтетні платежі** - це рівні щомісячні платежі протягом усього терміну кредиту. У перші роки виплати більша частина платежу йде на покриття відсотків, а основний борг зменшується повільніше.

Перевага: стабільні платежі, зручність для планування бюджету.

Недолік: переплата за рахунок більшої частки відсотків на початку.

• **Диференційовані платежі:** при цьому методі кожен місяць виплачується фіксована частина основного боргу + відсотки на залишок заборгованості.

Перевага: загальна переплата менша, ніж при аннуїтетних платежах.

Недолік: високі платежі на початку, що може бути важким фінансовим навантаженням.

• **Виплата відсотків + погашення боргу в кінці терміну.** Цей варіант застосовується в бізнес-кредитах, де позичальник виплачує лише відсотки, а основний борг повертає в кінці терміну.

Перевага: зменшене фінансове навантаження під час терміну кредиту.

Недолік: потрібно акумулювати велику суму для одноразової виплати основного боргу.

Виконання практичних завдань:

Практичне завдання 1. Класифікація кредитів. Розподіліть наведені кредити за критеріями:

1. За строком.
2. За забезпеченням.
3. За цільовим призначенням.

Кредити:

- Споживчий кредит для купівлі техніки на 12 місяців.
- Іпотечний кредит на 20 років під заставу нерухомості.
- Бланковий кредит підприємству на поповнення оборотних коштів строком на 6 місяців.
- Інвестиційний кредит на будівництво заводу строком на 10 років.

Практичне завдання 2. Розрахунок щомісячного платежу за кредитом. Позичальник отримав кредит у розмірі 100 000 грн на 2 роки з фіксованою процентною ставкою 12% річних за схемою аннуїтетних платежів.

Запитання:

1. Визначте розмір щомісячного платежу.

Методичні рекомендації для виконання завдання:

$$\text{Формула ануїтету: } PMT = [S \times r \times (1 + r)^n] / [(1 + r)^n - 1],$$

де PMT – платіж, S – сума кредиту, r – місячна ставка, n – кількість місяців.

Практичне завдання 3. Аналіз кредитоспроможності фізичної особи. Клієнт звернувся за кредитом у розмірі 50 000 грн на 1 рік. Його щомісячний дохід становить 25 000 грн, витрати — 15 000 грн. Банк вимагає, щоб сума кредитного платежу не перевищувала 40% чистого доходу клієнта.

Запитання:

1. Чи може клієнт отримати кредит, якщо щомісячний платіж за кредитом становить 4 500 грн?

Практичне завдання 4. Формування резервів за кредитами. У банку є кредитний портфель:

- Стандартні кредити: 5 млн грн (резерв 2%).
- Під контролем: 2 млн грн (резерв 5%).
- Сумнівні: 1 млн грн (резерв 20%).
- Безнадійні: 500 тис. грн (резерв 100%).

Запитання:

1. Розрахуйте загальну суму резерву, яку має сформувати банк.

Практичне завдання 5. Управління проблемними кредитами. Підприємство прострочило погашення кредиту на суму 1 млн грн. Банк розглядає такі варіанти:

1. Реструктуризація боргу: продовжити строк кредиту ще на 1 рік із нарахуванням 15% річних.
2. Реалізація заставного майна підприємства вартістю 900 тис. грн.

Запитання:

1. Який варіант є вигіднішим для банку, якщо реструктуризація забезпечить дохід у розмірі 150 тис. грн за рік?

Практичне завдання 6. Банком видано кредит у сумі 1000,00 грн на строк 2 роки під 5 % річних. Необхідно визначити відсоток, який отримує банк, та всю суму кредиту, яку боржник виплатить банку наприкінці строку.

Приклад розв'язку:

1. Спочатку визначимо величину відсотка по кредиту:

$$I = P \times i \times n = 1000 \times 0,05 \times 2 = 100,00 \text{ грн}$$

2. Вся сума кредиту:

$$S = P + I = 1000 + 100 = 1100,00 \text{ грн.}$$

Цю задачу можна розв'язати й іншим способом:

$$1. S = P (1 + n \times i) = 1000 * (1 + 2 \times 0,05) = 1100,00 \text{ грн ;}$$

$$2. I = S - P = 1100 - 1000 = 100,00 \text{ грн.}$$

Практичне завдання 7. Кредит надано в розмірі 5000,00 грн на 1 рік під 22 % річних. Відсотки на суму боргу нараховуються щомісячно. Необхідно визначити величину боргу наприкінці строку позички.

Практичне завдання 8. Видано кредит у сумі 15000,00 грн на строк 3 роки під 18 % річних. Необхідно визначити відсоток, який отримує кредитор, та всю суму кредиту, яку боржник виплатить наприкінці строку.

Практичне завдання 9. Банк станом на 01.11.2024 р. має такі вимоги щодо заборгованості за кредитами чотирьох позичальників:

Показники	Позичальники			
	№ 1	№ 2	№ 3	№ 4
Розмір кредиту, тис. грн.	120	140	180	500
Термін кредитування, дні	205	25	130	182
Річна ставка простого процента, %	40	35	30	38

Визначити загальну суму процентів за всіма позичальниками, якщо метод нарахування відсотків факт/360.

Методичні рекомендації для виконання завдання:

Формула розрахунку відсотків:

$$I = \frac{P * i * n}{T},$$

Де

I – сума відсотків, грн.;

P – сума кредиту, грн.;

i – річна відсоткова ставка, %;

n – кількість днів нарахування відсотків;

T – кількість днів у році.

Практичне завдання 10. Фізична особа має намір отримати іпотечний кредит в сумі 1 250 000,00 грн терміном на 25 років з щорічним погашенням основної суми боргу та відсотків за користування кредитом. Відсоткова ставка – 12%. Скласти графік обслуговування іпотечного кредиту з рівними платежами по періодах за перші 5 років:

Термін погашення кредиту, роки	Сума основного боргу на початок періоду, грн	Сума відсотків за даний період, грн	Сума погашення основного боргу, грн	Загальна сума боргу, грн
1				
2				
3				
4				
5				
Разом				

Практичне завдання 11. Підприємство планує отримати кредит терміном на 5 років в сумі 55 000,00 грн . Базова процентна ставка – 16% річних з постійним збільшенням процентної ставки на 1,5

% кожного року кредитування. Скласти графік обслуговування боргу за умов погашення основного боргу рівними частинами.

Практичне завдання 12. Банк надав кредит у розмірі 20 000,00 грн. на 9 місяців під 22% річних.

Визначити:

- а) плату за кредит при закінченні строку кредитування;
- б) плату за кредит, якщо було проведено пролонгацію строком на 3 місяці з підвищенням процентної ставки за кредит на 4% від діючої.

Практичне завдання 13. Кредит надано в сумі 12 000,00 грн. Відсоткова ставка — 17 % річних. У кінці строку боржник поверне суму в розмірі 26 000,00 грн. Необхідно визначити, на який строк буде надано цей кредит.

Тестові завдання:

1. Кредитні операції банків - це:

- а) засіб страхування банку від ризику неповернення клієнтом позики;
- б) грошові кошти в національній або іноземній валюті, передані в банк їх власником для збереження на певних умовах;
- в) договір про видачу кредиту, який супроводжується записами в банківських рахунках з відповідним відображенням у балансах кредитора та заявника кредиту;
- г) фінансові операції по розміщенню вільних коштів з метою отримання прибутку.

2. Кредитна лінія - це:

- а) лінія, яка являє собою юридично оформлене зобов'язання банку, перед отримувачем кредиту надати йому протягом певного періоду кредит у межах погодженого ліміту;
- б) лінія, яка являє собою юридично оформлене зобов'язання банку перед кредитором надавати йому протягом певного періоду кредит у будь-яких межах;

3. Кредитний ризик - це:

- а) ризик несплати отримувачем кредиту основного боргу та відсотків, що належать кредитору;
- б) ризик несплати юридичною особою мінімального боргу та процентів кредитору;
- в) ризик несплати відсотків від суми основного боргу.

4. Кредитоспроможність - це:

- а) спроможність банку своєчасно сплачувати свої фінансові зобов'язання перед клієнтами;
- б) наявність у заявника кредиту передумов для отримання кредиту та спроможність своєчасної його сплати;
- в) правильної відповіді немає.

5. Кредити нестандартні - це:

- а) кредити, незалежно від забезпечення, строк повернення яких не настав;
- б) кредити пролонговані більше ніж 2 рази або з загальним строком пролонгації понад 6 місяців; прострочені до 30 днів недостатньо забезпечені кредити;
- в) кредити пролонговані більше ніж 2 рази або з загальним строком пролонгації понад 6 місяців, прострочені до 30 днів незабезпечені кредити; прострочені від 30 до 60 днів недостатньо забезпечені кредити.

6. Стандартні кредити - це:

- а) кредити пролонговані більше 2 разів або з загальним строком пролонгації понад 6 місяців, прострочені до 30 днів, недостатньо забезпечені кредити;
- б) кредити, незалежно від виду забезпечення, строк погашення яких ще не настав, кредити, по яких своєчасно та в повному обсязі сплачується основний борг;
- в) прострочені від 60 до 180 днів незабезпечені кредити та недостатньо забезпечені кредити, прострочені понад 180 днів.

7. Етап процесу кредитування, на якому банк визначає вид кредиту, суму, строк забезпечення, ціну кредиту тощо.:

- а) експертиза кредитної заяви;
- б) структурування позики;
- в) аналіз кредитоспроможності клієнта.

8. До проблемних кредитів належать:

а) кредити, можливість погашення яких згідно з умовами кредитного договору може викликати сумнів;

б) незабезпечені кредити або недостатньо забезпечені кредити;

в) кредити, пролонговані більше 2-х раз, або з загальним строком пролонгації понад 6 місяців.

9. Яких заходів може вжити банк, щоб уникнути проблемних кредитів:

а) дострокове стягнення боргу;

б) надання відстрочки;

в) проведення постійного контролю та моніторингу виданої позики.

10. Ризик, пов'язаний з тим, що фінансові можливості позичальника зменшуються настільки, що він не буде в змозі виконувати свої фінансові обов'язки - це:

а) кредитний ризик;

б) ринковий ризик;

в) процентний ризик.

11. Який із наведених чинників впливає на рівень відсотка за банківськими кредитами:

а) соціальний статус позичальника;

б) рівень рентабельності банку;

в) форма власності банку;

г) якість застави.

12. Кредит, заставою за яким є нерухоме майно, називається:

а) овердрафт;

б) іпотечний;

в) контокорентний;

г) бланковий.

13. Вкажіть вид кредиту, що погашається на першу вимогу банку:

а) бланковий кредит;

б) контокорентний кредит;

в) онкольний кредит;

г) іпотечний кредит.

14. Надання паралельних кредитів передбачає:

а) надання кредиту в межах встановленого ліміту;

б) надання кредитів одному позичальнику декількома банками окремо;

в) надання кредиту понад залишок на рахунку;

г) надання банком кредитів декільком позичальникам одночасно.

15. Зміна істотних умов за кредитним договором у зв'язку з фінансовими труднощами боржника – це:

а) рефінансування;

б) пролонгація;

в) реструктуризація;

г) кредитні канікули.

16. Зменшення кредитного навантаження протягом певного періоду — це:

а) кредитні канікули;

б) пролонгація кредиту;

в) реабілітація кредиту;

г) рефінансування через третю особу.

17. Кредит, наданий іншим банку на строк не більше одного операційного дня, називається:

а) контокорентним;

б) револьверним;

в) овернайт;

г) овердрафт.

18. Як називається кредит, що надається групою банків:

а) іпотечний;

б) міжбанківський;

в) контокорентний;

г) консорціумний.

19. Овердрафт — це:

- а) кредит, який надається у товарній формі;
- б) короткостроковий кредит, що надається клієнту понад залишок коштів на його рахунку;
- в) кредит, що надається під заставу майна;
- г) кредит, що надається в іноземній валюті.

20. Автоматично поновлюваний кредит, який надається без додаткових переговорів між позичальником і банком, коли його сума не перевищує встановленого ліміту та строків погашення, — це:

- а) револьверний кредит;
- б) контокорентний кредит;
- в) гарантійний кредит;
- г) разовий кредит.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль знань – вид контролю якості знань та вмінь здобувачів освіти, який проводиться протягом навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять у формах усного та письмового опитування, поточного тестування, оцінювання рефератів, доповідей, домашніх завдань та ін. Поточний контроль якості знань студентів здійснюється викладачем, який проводить семінарські і практичні роботи.

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

- систематичність та активність роботи на практичних заняттях;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;

При контролі систематичності і активності роботи студента на практичних заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на практичні заняття; результати контрольних робіт.

Поточний контроль знань студентів з дисципліни «Банківські операції» проводиться за такими формами:

а) *під час практичних занять:*

- опитування або тестування знань студентів з теоретичного матеріалу;
 - оцінка виконання ситуаційних вправ та практичних завдань під час заняття;
- б) *за результатами виконання завдань самостійного опрацювання (індивідуальних завдань):*

- оцінка виконання домашніх завдань під час заняття;
- оцінка підготовки глосарію, презентацій;
- обговорення матеріалів рефератів під час практичних занять;
- обговорення матеріалів доповідей з поставленого проблемного питання, проведення дискусій, підведення резюме з даного питання під час практичного заняття.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів під час практичного заняття виставляється за такими критеріями:

- під час опитувань – за повну і ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття;
- при тестуванні – за правильні відповіді на всі запитання тесту з теми заняття;
- при виконанні практичних завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) вирішення завдання; за знання теоретичних основ проблеми, поставленої в завданні; за володіння формулами та математичними методами, необхідними для вирішення завдання; за отриманий правильний результат.

Підсумковий контроль знань – вид контролю якості знань студентів, який проводиться по закінченню навчального семестру у формах семестрового екзамену, семестрового заліку.

З метою підвищення мотивації студентів до систематичної активної роботи впродовж всього навчального семестру, зниження впливу випадкових факторів на підсумкову оцінку під час проведення контрольних заходів, застосовується накопичувальна (акумулююча) система оцінки знань студентів під час поточного контролю.

Робота студентів на практичних та семінарських заняттях оцінюється викладачем, а оцінка заноситься у відповідний журнал. Аналогічно оцінюються усі інші складові (індивідуальна, самостійна робота) поточного контролю з дисципліни. Таким чином здійснюється постійне накопичення студентом сумарної оцінки протягом відповідного кредиту. Сформована таким чином сумарна оцінка є основою для оцінювання з відповідної дисципліни.

Наприкінці чергового навчального семестру викладач знайомить студентів з досягнутими результатами поточного контролю (атестації змістовних кредитів, аудиторної, самостійної роботи). Якщо результат відповідає позитивній оцінці (від 50 до 100 балів), студент бере участь у виведенні підсумкової оцінки, яка заноситься у заліково-екзаменаційну відомість та залікову книжку.

Оцінювання знань здобувачів здійснюється за національною шкалою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”, “зараховано”, “не зараховано”), шкалою ECTS та 100-бальною шкалою. Для розрахунку оцінки за накопичувальною системою використовується 100-бальна шкала. Кожна оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, переводиться до державної шкали (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”) та шкали ECTS (A,B,C,D,E,FX,F) згідно з таблицею. У випадку, коли семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку, оцінці за 100-бальною

шкалою від 50 до 100 балів відповідає оцінка “зараховано” за державною шкалою, а оцінці від 0 до 49 балів – “не зараховано”.

Критерії оцінювання знань та вмінь студента за результатами вивчення навчальної дисципліни:

«Відмінно» (А) – 90-100 балів. Студент має глибокі знання з тем практичних занять. Доповідь змістовна, ґрунтовна та відповідає вимогам. При підготовці до заняття студент використовував творчий підхід, не обмежуючись тільки матеріалами підручника або лекції. Під час практичного заняття студент активно приймає участь в дискусіях та доповнює відповіді інших. Протягом відповіді активно використовує приклади для кращого розуміння матеріалу. Під час заняття вдало поєднує теоретичні знання та практичні вміння з даної дисципліни. Приймає активну участь у розв’язанні практичних завдань.

«Добре» (В) – 80-89 балів. Студент має міцні ґрунтовні знання. Доповідь змістовна та відповідає вимогам. При підготовці до заняття студент не обмежується тільки матеріалами лекції. Під час практичного заняття студент приймає участь при обговоренні поставленого питання. Протягом відповіді може використати приклади для кращого розуміння матеріалу. Проте існують незначні помилки при змогах застосувати отримані знання в практичній діяльності.

«Добре» (С) – 65-79 балів. Студент знає програмний матеріал повністю. Доповідь відповідає вимогам. Студент своєчасно готується до заняття. Під час заняття студент відповідає на поставлені запитання. Проте існують проблеми з застосуванням прикладів з практичної діяльності. Існують певні помилки в трактуванні поставленого питання, не вміє самостійно та творчо мислити, не може вийти за межі теми.

«Задовільно» (D) – 55-64 балів. Студент знає тему заняття, має уявлення про навчальний матеріал, але його знання мають загальний характер. Вміє відповідати на окремі поставлені запитання. При обговоренні інших питань практичного заняття не приймає активної участі і не може привести приклади застосування матеріалу на практиці.

«Задовільно» (E) – 50-54 балів. Студент знає основну тему заняття, має уявлення про поставлене питання, але його знання мають загальний характер. Відповіді базуються лише тільки на лекційному курсі і практично не підкріплені прикладами. Має певні прогалини в інших темах, на яких базується матеріал практичного заняття.

«Незадовільно» (FX) – 35-49 балів. Студент має фрагментарні знання, не володіє програмним матеріалом. Відповіді на всі поставлені запитання не повні або взагалі відсутні. При відповіді часто зупиняється і не може додатково відповідати на запитання.

«Незадовільно» (F) – 1-34 бали. Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працює в аудиторії, не готовий відповідати на будь-яке запитання з теми практичного заняття.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1-34		

Розподіл балів, які отримують студенти дисципліна «Банківські операції (ч.1)»

Поточне оцінювання та самостійна робота												Накопичувальні бали/ Сума	
T1	T2	CP	K1	T3	T4	CP	K2	T5	T6	CP	KP	K3	
30	30	40	100	30	30	40	100	25	25	40	10	100	300

T1, T2... – теми занять; CP – самостійна робота ; K1, K2, K3 – кредити; KP – контрольна робота

Розподіл балів, які отримують студенти дисципліна «Банківські операції (ч.2)»

Поточне оцінювання та самостійна робота																Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
T7	T8	CP	K4	T9	T10	CP	K5	T11	T12	CP	K6	T13	T14	CP	KP		K7
30	30	40	100	30	30	40	100	30	30	40	100	20	20	40	20	100	400

**Примітка. Коефіцієнт для іспиту – 0,6. Іспит оцінюється в 40 б.*

T7, T8... – теми занять

CP – самостійна робота

K4, K5– кредити

KP – контрольна робота

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ:

- Аваль – гарантія банку на векселі.
- Акредитив – форма безготівкових розрахунків із попереднім депонуванням коштів.
- Активи банку – ресурси банку, що приносять дохід.
- Амортизація кредиту – часткове погашення боргу за фіксованими платежами.
- Ануїтет – рівні платежі за кредитом, що включають тіло кредиту та відсотки.
- Арбітраж – отримання прибутку за рахунок різниці в цінах або курсах.
- Аутсорсинг – передача банком частини функцій стороннім організаціям.
- Базельські угоди – міжнародні стандарти регулювання банківської діяльності.
- Баланс банку – фінансова звітність про активи, пасиви і капітал банку.
- Банк-кореспондент – банк, що здійснює операції за дорученням іншого банку.
- Банкрутство – стан неплатоспроможності юридичної особи.
- Банківська гарантія – зобов'язання банку за клієнта перед третіми особами.
- Банківська ліцензія – дозвіл на здійснення банківської діяльності.
- Банківський кредит – позика, надана банком клієнту на певних умовах.
- Банківський ризик – ймовірність виникнення збитків у діяльності банку.
- Бенефіціар – особа, на користь якої здійснюється платіж.
- Брутто-доходи – загальна сума доходів банку без врахування витрат.
- Валюта платежу – валюта, в якій здійснюється платіж.
- Валюта рахунку – валюта, в якій ведеться рахунок клієнта.
- Валютний курс – вартість однієї валюти в одиницях іншої.
- Валютний ризик – можливі втрати через коливання валютного курсу.
- Вексель – борговий документ, що засвідчує право на отримання коштів.
- Вклад на вимогу – депозит, що повертається на першу вимогу клієнта.
- Власний капітал банку – кошти, що належать акціонерам або власникам банку.
- Грошовий обіг – рух грошових коштів у економіці.
- Грошовий ринок – ринок короткострокових фінансових інструментів.
- Девальвація – зниження офіційного курсу національної валюти.
- Депозит – кошти, внесені клієнтом у банк на визначений строк або до запитання.
- Депозитний сертифікат – документ про внесення коштів у банк на певний строк.
- Деривативи – фінансові інструменти, що базуються на інших активах.
- Диверсифікація – розподіл активів для зменшення ризиків.
- Дисконт – різниця між номінальною і реальною вартістю активу.
- Доходи банку – надходження банку від усіх видів операцій.
- Еквайринг – обслуговування платежів за допомогою карток.
- Електронний банкінг – надання банківських послуг через Інтернет.
- Емісія акцій – випуск банком власних акцій.
- Емісія – випуск цінних паперів або грошових знаків.
- Застава – активи, надані як забезпечення зобов'язань.
- Зобов'язання банку – борги банку перед клієнтами, вкладниками та іншими суб'єктами.
- Інвестиційний портфель – сукупність активів, які банк утримує для отримання доходу.
- Інвестиції – вкладення коштів у активи з метою отримання доходу.
- Інкасування – операції зі збору грошових коштів або документів банком.
- Капітал банку – сума власних коштів банку, включаючи статутний капітал і резерви.
- Кліринг – система взаємозаліку між банками.
- Клієнтський портфель – сукупність клієнтів банку та їх зобов'язань.
- Кредитна лінія – договір про надання кредиту в межах визначеного ліміту.
- Кредитний портфель – сукупність усіх наданих банком кредитів.
- Кредитний ризик – ризик неповернення кредиту позичальником.
- Кредитоспроможність – здатність клієнта банку виконати свої зобов'язання.
- Ломбардний кредит – кредит під заставу цінностей.
- Лізинг – довгострокова оренда майна з правом викупу.
- Ліквідність банку – здатність банку виконувати свої зобов'язання вчасно.
- Ліміт кредитування – максимально допустима сума кредиту.

ПІДСУМКОВІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАЛІКУ ТА ІСПИТУ:

1. Поняття комерційного банку.
2. Класифікація банків за формою власності, організаційно-правовій формі, розміру активів, розміру статутного капіталу, сектору функціонування.
3. Універсальні і спеціалізовані банки.
4. Банки з галузевою спеціалізацією.
5. Банки з функціональною спеціалізацією.
6. Порядок реєстрації та ліцензування банків в Україні.
7. Загальний механізм функціонування банку.
8. Структура управління банком.
9. Структура функціональних підрозділів і служб банку.
10. Доходи, витрати та прибуток банку.
11. Загальна характеристика банківських ресурсів.
12. Власний капітал банку.
13. Операції банків із залучення коштів.
14. Операції банків із запозичення коштів.
15. Капітал банку, його структура і формування.
16. Формування депозитних ресурсів.
17. Мобілізація банківських позикових ресурсів.
18. Випуск і продаж власних облігацій.
19. Залучення ресурсів на міжбанківському ринку.
20. Загальні основи операцій банків по розрахунково-касовому обслуговуванню клієнтів.
21. Ведення рахунків клієнтів.
22. Відкриття, обслуговування і закриття рахунків.
23. Безготівкові міжгосподарські розрахунки.
24. Платіжні інструменти.
25. Міжбанківські розрахунки.
26. Система електронних платежів.
27. Прямі кореспондентські стосунки
28. Основні касові операції банків.
29. Порядок прийняття банками готівки.
30. Порядок видачі банками готівки.
31. Забезпечення касової діяльності банку.
32. Загальні основи операцій банків з платіжними картками.
33. Поняття та види платіжних карток.
34. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика.
35. Національна платіжна система «Український платіжний простір».
36. Організація кредитної роботи в банку.
37. Етапи процесу кредитування.
38. Плата за кредит.
39. Форми забезпечення повернення банківських кредитів.
40. Умови банківського кредитування.
41. Надання банками юридичним особам кредитів.
42. Надання банками фізичним особам кредитів.
43. Надання банками інших видів кредитів.
44. Надання банками юридичним особам кредитів в інвестиційну діяльність.
45. Надання банками лізингового кредиту

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Банківські операції: в схемах, таблицях, коментарях: навч. посіб. / уклад.: О. М. Гладчук, І. Я. Ткачук, В. М. Харабара ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича: Рута, 2020. - 207 с.
2. Благун І. І. Банківська система України в умовах турбулентності фінансового ринку: теорія, методологія, практика : монографія / І. І. Благун; ДВНЗ "Прикарпат. держ. ун-т ім. Василя Стефаника". - Івано-Франківськ : ДВНЗ "Прикарп. нац. ун-т ім. Василя Стефаника", 2020. - 363 с.
3. Гладких Д. М. Банківська безпека держави в умовах розвитку інформаційної економіки (трансформації банківських операцій) : [монографія] / Д. М. Гладких ; Нац. ін-т стратег. дослідж. - Київ : НУОУ, 2019. - 392 с.
4. Зянько В. В. Банківський менеджмент: навч. посіб. / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Спіфанова ; Вінниц. нац. техн. ун-т. - 2-ге вид., допов. - Вінниця : ВНТУ, 2018. - 125 с.
5. Копилюк О. І., Музичка О. М. Банківські операції: навчальний посібник. 2-ге вид. К.: ЦУЛ, 2019. 536 с.
6. Ушакова О. А. Банківські операції: навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2021. - 226 с

Додаткова:

1. Банківські операції: зб. практик завдань / уклад.: О. М. Гладчук, О. Ю. Антохова; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: Рута, 2018. - 199 с.
2. Банківська система: підручник: у 2 ч. / за ред. проф. Лади Василівни Шірінян ; Нац. унт. харч. технологій. - Київ : Ліра-К, 2019. Ч. 1 : Банківська система України та її економічні основи / [Л. В. Шірінян та ін.]. - 2019. - 411 с.
3. Банківська система: навч. посіб. / [О. І. Береславська та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Береславської ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. - 485 с.
4. Вавдіюк Н. С. Банківське регулювання та нагляд: навч. посіб. / Вавдіюк Н. С., Корецька Н. І. ; Луц. нац. техн. ун-т. - Луцьк : ІВВ Луц. НТУ, 2018. - 334 с.
5. Бондарук Т. Г., Лукашук М. В., Особливості та перспективи банківського кредитування сільського господарства на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2020. №3. С. 84-92.
6. Механізм антикризового управління в банках України : монографія / Копилюк О. І., Буряк П. Ю., Жовтанецька Я. В., Музичка О. М. Львів : СПОЛОМ, 2018. 267с

Інформаційні ресурси:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <http://www.fg.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. URL: <http://minrd.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Урядового порталу. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
7. Офіційний вебпортал парламенту України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

ДОДАТОК А

Додаток 12
до Інструкції про порядок організації
касової роботи банками та проведення
платіжних операцій надавачами
платіжних послуг в Україні
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
від 21.12.2018 № 145
(підпункт 2 пункту 102 розділ VI)

Прибутково-видатковий касовий ордер № _____

_____ (дата здійснення касової операції)

_____ [найменування банку (філії, відділення)]

Назва валюти/банківського металу*	Дебет Кредит	№ рахунку	Сума/маса*	Еквівалент у гривнях/вартість у гривнях (облікова)*
Загальна сума/маса банківського металу* (цифрами)				

Отримувач/платник _____ (зазначати потрібне)

Загальна сума/маса банківського металу* _____ (словами)

Зміст операції _____

Кількість інкасаторських сумок** _____

Пред'явлений документ _____ № _____ (посвідчення, перепустка)

Підпис платника/отримувача _____

Підписи банку _____

* Зазначається в разі здійснення операцій з банківськими металами.

** Зазначається в разі видачі інкасаторам інкасаторських сумок із готівкою для їх перевезення.

{Додаток в редакції Постанови Національного банку № 145 від 21.12.2018; із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 128 від 21.06.2022 }

ДОДАТОК Б

**ПРАВИЛА
заповнення реквізитів касових документів/платіжних інструкцій**

№ з/п	Назва реквізиту	Вимоги до заповнення реквізиту
1	2	3
1	Номер	Надавач платіжних послуг, що здійснює касову/платіжну операцію, проставляє порядковий номер реєстрації касового документа/платіжної інструкції
2	Дата здійснення операції	<p>У платіжній інструкції на переказ готівки зазначається дата фактичного пред'явлення її до надавача платіжних послуг/комерційного агента. Грошові чеки дійсні протягом 10 календарних днів із дня їх виписування, не враховуючи день виписування.</p> <p>У платіжній інструкції на видачу готівки, касових документах зазначається дата здійснення касової/платіжної операції.</p> <p>Дата здійснення касової/платіжної операції в документі зазначається так: число цифрами "ДД", місяць словом, рік цифрами "РРРР"</p>
3	Отримувач	<p>У платіжних інструкціях на видачу готівки, касових документах на видачу готівки/банківських металів (для банку) фізичній особі зазначаються її прізвище, власне ім'я та по батькові, юридичній особі - найменування юридичної особи та прізвище, власне ім'я, по батькові особи, яка уповноважена діяти від імені юридичної особи.</p> <p>У платіжних інструкціях на переказ готівки зазначаються найменування юридичної особи або прізвище, власне ім'я, по батькові фізичної особи.</p> <p>За операціями з казначейськими зобов'язаннями прізвище, власне ім'я та по батькові клієнта не зазначаються, крім випадків, установлених законодавством України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.</p> <p>Під час оформлення прибутково-видаткового касового ордера на загальну суму виконаних касових операцій та за касовою операцією з видачі готівки через інкасаторів, за наявності підписів інкасаторів у первинному документі про отримання ними готівки цей реквізит не заповнюється.</p> <p>Ідентифікація та верифікація особи, яка звернулася для отримання переказу готівкою за платіжною інструкцією здійснюється відповідно до вимог</p>

		<p>законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення</p>
4	Платник/ініціатор	<p>Зазначається особа, яка ініціює платіжну операцію шляхом подання/формування платіжної інструкції з відповідною сумою готівки/особа, яка на законних підставах ініціює платіжну операцію шляхом формування та/або подання відповідної платіжної інструкції.</p> <p>Зазначаються найменування юридичної особи та прізвище, власне ім'я, по батькові особи, яка уповноважена діяти від імені юридичної особи, що здійснює платіжну операцію/внесення банківських металів.</p> <p>Якщо платіжну операцію здійснює фізична особа, то зазначаються її прізвище, власне ім'я та по батькові та/або реєстраційний номер облікової картки платника податків/номер особового рахунку або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідні органи державної фіскальної служби і мають відмітку в паспорті) [для нерезидентів - номер (та за наявності - серія) паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може використовуватися на території України для укладання правочинів), дату видачі та орган, що видав, громадянство].</p> <p>За операціями з казначейськими зобов'язаннями прізвище, власне ім'я та по батькові клієнта не зазначаються, крім випадків, установлених законодавством України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Ідентифікація та верифікація користувачів здійснюється відповідно до вимог законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. У прибутковому, видатковому та прибутково-видатковому касових ордерах зазначаються прізвище, власне ім'я, по батькові працівника надавача платіжних послуг. Під час оформлення прибутково-видаткового касового ордера на загальну суму виконаних касових операцій та за касовою операцією з оприбуткування готівки, зданої інкасаторами, за наявності підписів інкасаторів у первинному документі про здавання готівки цей реквізит не заповнюється</p>

5	Код отримувача	У разі здійснення платіжної операції для зарахування готівки на рахунок отримувача, відкритий в іншому надавачеві платіжних послуг, зазначаються: для юридичної особи - код платника податків; фізичної особи - реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія (за наявності) та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідні органи державної фіскальної служби і мають відмітку в паспорті)
6	Надавач платіжних послуг отримувача	Зазначаються повне або скорочене найменування та місцезнаходження надавача платіжних послуг, який надає послуги отримувачу, яке міститься в Державному реєстрі банків або в Державному реєстрі фінансових установ
7	Надавач платіжних послуг платника	Зазначаються повне або скорочене найменування та місцезнаходження надавача платіжних послуг (або його комерційного агента), який надає послуги платнику, яке міститься в Державному реєстрі банків або в Державному реєстрі фінансових установ/Реєстр платіжної інфраструктури
8	Код Єдиного ідентифікатора Національного банку (ID НБУ)	Зазначається реквізит відповідно до єдиної ідентифікації учасників фінансового ринку України
9	Назва валюти/банківського металу	Зазначається літерний код валюти/літерний і цифровий коди банківського металу відповідно до вимог нормативно-правових актів Національного банку під час здійснення операцій з іноземною валютою
10	Дебет/кредит	Зазначаються відповідні рахунки за касовими/платіжними операціями
11	Сума	Сума зазначається цифрами, гривні відділяються від копійок комою. Аналогічно зазначається сума в іноземній валюті
12	Маса банківського металу цифрами	Маса банківського металу зазначається одночасно цифрами в трійських унціях із заокругленням з точністю до третьої цифри після коми включно, а також у грамах
13	Еквівалент у гривнях/облікова ціна банківського металу	Еквівалент у гривнях зазначається під час здійснення операцій з іноземною валютою. Сума в гривнях розраховується в установленому порядку. Облікова ціна банківського металу (гривень) зазначається цифрами відповідно до облікової ціни банківського

		металу, розрахованої Національним банком та яка діятиме у день проведення операції. Гривні відокремлюються від копійок комою, копійки позначаються двома цифрами
14	Загальна сума/облікова ціна банківського металу (гривень)	Зазначаються сума словами, а назва національної валюти повністю "гривень" або скорочено "грн". Якщо сума складається лише з копійок, то перед її зазначенням ставиться "Нуль гривень". Якщо сума виражена в цілих гривнях, то зазначається "00 коп." або "00 копійок". Під час здійснення операцій з іноземною валютою сума словами зазначається в іноземній валюті та її еквівалент у гривнях в аналогічному порядку. Зазначається словами облікова ціна банківського металу, розрахована Національним банком та яка діятиме у день проведення операції, назва грошової одиниці повністю "гривень" або скорочено "грн". Якщо сума виражена в цілих гривнях, то зазначається "00 коп." або "00 копійок"
15	Призначення платежу/зміст операції	<p>У разі видачі готівки надавачем платіжних послуг зазначається, на які цілі вона видається.</p> <p>Під час приймання надавачем платіжних послуг/комерційним агентом готівки зазначається вид платежу або джерела її надходження, а в разі внесення суб'єктами підприємницької діяльності - фізичними особами на поточні/платіжні рахунки власної готівки за рахунок заощаджень зазначається "унесення власних заощаджень готівкою".</p> <p>За операціями з приймання/видачі банківських металів (з металевих рахунків клієнтів банку зазначається "приймання банківського металу"/"видача банківського металу".</p> <p>За операціями за поточними, вкладними (депозитними), платіжними рахунками, рахунками ескроу зазначається внесення готівки на поточний, вкладний (депозитний), платіжний рахунок, рахунок ескроу або видача готівки з нього.</p> <p>За операціями з погашення кредиту зазначається "погашення кредиту".</p> <p>За операціями за платіжними інструкціями, сформованими юридичними особами, які формують оплату за послуги зазначається "найменування послуги/оплата за товари".</p> <p>За операціями, не пов'язаними з поточними, платіжними, вкладними (депозитними) рахунками, рахунками ескроу зазначається "унесення готівки".</p> <p>За операціями на сплату платежів за штрафами у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху зазначається серія та номер протоколу про адміністративне правопорушення (код бюджетної класифікації - 21081300).</p> <p>За операціями на сплату платежів податків, адміністративних послуг, зборів та інших платежів до</p>

		бюджету зазначається "Код платежу"/"Код бюджетної класифікації"
16	Підстава	Зазначаються номер і дата розпорядчого акта або реєстру, протоколу САП/САБ
17	Підпис платника/ініціатора/отримувача	<p>Платник/ініціатор/отримувач ставить підпис власноручно або накладає ЕП як згода з умовами договору про надання платіжних послуг.</p> <p>На прибутково-видатковому касовому ордері [для банків (філій, відділень)], прибутковому касовому ордері та видатковому касовому ордері (для Національного банку) підписи платника/отримувача не ставляться, якщо вони оформлені на загальну суму виконаних касових/платіжних операцій, а також є підпис платника/ініціатора/отримувача на первинному документі, на підставі якого оформлено касовий/платіжний документ.</p> <p>За операціями з видачі/приймання готівки/банкнотівських металів через інкасаторів, вони проставляють підпис про передавання/приймання цінностей у супровідному касовому ордері до сумки, описі цінностей в національній/іноземній валюті, що перевозяться, супровідній відомості до сумки з готівкою, журналі обліку прийнятих сумок із готівкою, супровідному документі на інкасацію банкоматів. Підпис інкасатора на прибутково-видатковому ордері, видатковому та видатковому позабалансовому ордері не вимагається</p>
18	Пред'явлений документ	<p>У грошових чеках, платіжній інструкції на видачу готівки, заявах на приймання/видачу банківських металів незалежно від суми зазначаються серія (за наявності) та номер паспорта громадянина України, найменування органу, що його видав, і дата видачі паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладання правочинів) [для нерезидентів - номер (та за наявності - серія) паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може бути використаний на території України для укладання правочинів), дату видачі та орган, що його видав, громадянство]. Дата народження та місце проживання (для нерезидентів - місце тимчасового перебування) зазначаються в разі ідентифікації користувачів відповідно до вимог законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. У прибуткових, видаткових та прибутково-видаткових касових ордерах і заявах на видачу готівки працівникам банку зазначаються назва документа (посвідчення, перепустка) та його номер</p>

		<p>(крім операцій з видачі готівки касовим працівникам під час ведення аналітичного обліку).</p> <p>У платіжній інструкції на приймання готівки реквізит заповнюється в разі ідентифікації користувачів відповідно до вимог законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.</p> <p>На прибутково-видаткових касових ордерах із видачі/приймання готівки, банківських металів між касою банку та інкасаторами цей реквізит не заповнюється, якщо є підпис інкасаторів про передавання/приймання цінностей у супровідному касовому ордері до сумки, описі цінностей у національній/іноземній валюті, що перевозяться, супровідній відомості до сумки з готівкою, у журналі обліку прийнятих сумок з готівкою, супровідному документі на інкасацію банкоматів</p>
19	Підписи надавача платіжних послуг	Відповідальні надавача платіжних послуг проставляють власноручний підпис або накладають кваліфікований ЕП
20	Код платника/код ініціатора	<p>За платіжною операцією за платіжною інструкцією на перерахування податків, сплата адміністративних послуг, зборів та інших платежів до бюджету платник/ініціатор зазначає код/номер, а саме: юридична особа - код платника податків; фізична особа - реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію (за наявності) та номер паспорта громадянина України (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідні органи державної фіскальної служби і мають відмітку в паспорті) [для нерезидентів - номер (та за наявності - серію) паспорта (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України може використовуватися на території України для укладання правочинів), дату видачі та орган, що видав, громадянство].</p> <p>Зазначається в платіжних інструкціях у разі ідентифікації користувачів відповідно до вимог законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення</p>
21	Період платежу	Зазначається, за який період здійснюється платіж

22	Дата валютування	Заповнюється платником/ініціатором за його бажанням, відповідно до умов договору про послуги, дата, починаючи з якої кошти, що становлять суму платіжної операції і переказані платником отримувачу, переходять у власність отримувача
23	Кількість сумок	У прибутково-видатковому касовому ордері зазначається кількість (цифрами і словами) отриманих для перевезення інкасаторських сумок із готівкою (якщо опис цінностей не оформляється)
24	З умовами договору про надання платіжних послуг згоден	<p>Зазначається власноручний підпис/ЕП користувача про згоду з умовами договору про надання платіжних послуг, про які поінформовано користувача платіжних послуг до проведення касової/платіжної операції та передбачено договором про надання платіжних послуг. Власноручний підпис/ЕП платника/ініціатора/отримувача в платіжній інструкції про згоду з умовами договору про надання платіжних послуг є підставою для проведення платіжної операції. Згода з умовами договору про надання платіжних послуг може бути в паперовій або електронній формі. У паперовій формі згоду з умовами договору про надання платіжних послуг користувач проставляє власноручним підписом.</p> <p>В електронній формі згоду з умовами договору про надання платіжних послуг користувач фіксує шляхом приєднання користувача до договору, розміщеного на його вебсайті в мережі Інтернет, або в спосіб, визначений надавачем платіжних послуг.</p> <p>Власноручний/ЕП підпис платника/ініціатора/отримувача, проставлений у платіжній інструкції про згоду з умовами договору про надання платіжних послуг, прирівнюється до підпису платника/ініціатора/отримувача про проведену платіжну операцію</p>
25	Інші реквізити	<p>Додаткові реквізити, потрібні для належного виконання касової/платіжної операції на приймання/видачу готівки, приймання/видачу банківських металів, визначаються надавачем платіжних послуг самостійно, передбачаються у внутрішніх документах та умовами договору про надання платіжних послуг.</p> <p>Контактна інформація про платника/ініціатора/отримувача, який здійснює платіжну операцію, включаючи операції без відкриття рахунку, надавач платіжних послуг визначає самостійно, передбачаються у внутрішніх документах та умовами договору про надання платіжних послуг</p>

{Додаток в редакції Постанови Національного банку № 145 від 21.12.2018, із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку № 107 від 15.08.2019, № 144 від 17.12.2021; в редакції Постанови Національного банку № 128 від 21.06.2022; із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 76 від 20.06.2023}

ДОДАТОК В

Додаток 11
до Інструкції про порядок організації
касової роботи банками та проведення
платіжних операцій надавачами
платіжних послуг в Україні
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
21.06.2022 № 128)
(підпункт 1 пункту 102 розділу VI)

Платіжна інструкція на переказ готівки № _____

Дата здійснення платіжної операції _____ Дата валютування _____

Назва валюти		№ рахунку	Сума	Еквівалент у гривнях
	Дебет			
	Кредит			
Загальна сума (цифрами)				

Платник/ініціатор _____

Код платника¹ / код ініціатора¹ _____

Надавач платіжних послуг платника/комерційний агент² _____

Отримувач _____

Код отримувача² _____

Надавач платіжних послуг отримувача _____

Загальна сума _____

(словами)

Призначення платежу _____

Пред'явлений документ¹ _____

серія № _____ виданий _____

(номер документа)

(найменування установи, яка видала

документ)

_____ (дата видачі документа)

_____ (дата народження особи)

_____ (місце

проживання особи)

З умовами договору про надання платіжних послуг згоден³ _____

(підпис платника/ініціатора)

Підпис надавача платіжних послуг/комерційного агента _____

Додаткові реквізити _____

Квитанція до платіжної інструкції на переказ готівки № _____

Дата здійснення платіжної операції _____ Дата валютування _____

Назва валюти		№ рахунку	Сума	Еквівалент у гривнях
	Дебет			
	Кредит			
Загальна сума (цифрами)				

Платник/ініціатор _____

Код платника¹ / код ініціатора¹ _____

Надавач платіжних послуг платника/комерційний агент² _____

Отримувач _____

Код отримувача² _____

Надавач платіжних послуг отримувача _____

Загальна сума _____

(словами)

Призначення платежу _____

З умовами договору про надання платіжних послуг згоден³ _____

(підпис платника/ініціатора)

Підпис надавача платіжних послуг/комерційного агента _____

¹ Заповнюється в разі ідентифікації користувачів відповідно до вимог законодавства України про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

² Реквізити зазначаються в разі здійснення платіжної операції для зарахування на рахунок, відкритий в іншому надавачеві платіжних послуг.

³ Підпис платника/ініціатора проставляється електронний/власноручний.

{Додаток із змінами, внесеними згідно з Постановами Національного банку № 145 від 21.12.2018, № 107 від 15.08.2019; в редакції Постанови Національного банку № 128 від 21.06.2022; із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 76 від 20.06.2023}

ДОДАТОК Г

Додаток 13
до Інструкції про порядок організації
касової роботи банками та проведення
платіжних операцій надавачами
платіжних послуг в Україні
(у редакції постанови Правління
Національного банку України
21.06.2022 № 128)
(підпункт 3 пункту 102 розділу VI)

Дата здійснення платіжної операції _____

Платіжна інструкція на видачу готівки № _____

Надавач платіжних послуг отримувача _____

Отримувач _____

Назва валюти		№ рахунку	Сума	Еквівалент у гривнях
	Дебет			
	Кредит			
Загальна сума (цифрами)				

Загальна сума _____
(словами)

Зміст операції _____

Пред'явлений документ _____

серія ____ № _____ виданий _____
(номер документа) (найменування установи, яка видала документ)

_____ (дата видачі документа)

(дата народження особи)¹ _____ (місце проживання особи)¹

З умовами договору про надання платіжних послуг згоден² _____ (підпис отримувача)

Підпис надавача платіжних послуг _____

¹ Зазначається в разі потреби ідентифікації користувача.

² Підпис отримувача проставляється електронний/власноручний.

{Додаток в редакції Постанови Національного банку № 128 від 21.06.2022}

ДОДАТОК Д

Додаток 16
до Інструкції про порядок організації
касової роботи банками та проведення
платіжних операцій надавачами
платіжних послуг в Україні
(підпункт 6 пункту 102 розділу VI)
(лицьовий бік грошового чека)

Корінець чека AA0000000	_____		
	(подавець чека)		
	ГРОШОВИЙ ЧЕК	_____	AA0000000
	AA0000000	(номер рахунку подавця чека)	В КАСУ - контрольну марку
	НА		МІСЦЕ
НА			ДЛЯ НАКЛЕЮВАННЯ
"__" _____ Р.	(сума цифрами)		КОНТРОЛЬНОЇ
ЧЕК ВИДАНИЙ	дата _____	р.	МАРКИ
	(число, місяць словами)	(рік цифрами)	
_____	_____		
(кому)	(найменування установи банку)		
Підписи:			

(перший)			

(другий)	Місце печатки	Заплатить _____	(кому)
	подавця чека		
ЧЕК ОДЕРЖАВ	_____		
	(сума словами)		
"__" _____ Р.	_____		
_____	(підписи)		
(підпис)	(зворотний бік грошового чека)		

ОПРИБУТКОВАНО
ЗА

КАСОЮ

Касовий ордер

№ _____
" ____ " _____ р.

Головний (старший)
бухгалтер

	Цілі витрат	Сума

Підписи _____

Зазначену в цьому грошовому чеку суму одержав _____
(підпис)

_____ (підпис)

Відмітки, що засвідчують особу одержувача

Пред'явлений _____ № _____
(назва документа) (номер документа)

Виданий _____
(найменування установи, яка видала документ)

" ____ " _____ р.
(дата видачі документа)

Перевірено _____ Оплатити _____ " ____ " _____ р.

Контролер _____ Відповідальний _____ Касир _____
(підпис) виконавець (підпис) (підпис) Сплачено _____
(підпис)

{Додаток із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 128 від 21.06.2022

